

ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်

International IDEA မှထုတ်ဝေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း စာတမ်းအမှတ် (၁၃)

ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်

International IDEA မှထုတ်ဝေသော
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း
စာတမ်းအမှတ် (၁၃)

စာတမ်းပြုစုသူ

Elliot Bulmer

@ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) ၂၀၁၉ ခုနှစ်မူပိုင်ဖြစ်သည်။

International IDEA အဖွဲ့မှ ထုတ်ဝေသော စာအုပ်စာတမ်းများသည် နိုင်ငံများ၏အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားတို့မှ သီးခြားလွတ်လပ်မှုရှိပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသော ရှုမြင်ပုံများမှာ International IDEA အဖွဲ့၊ ယင်းအဖွဲ့၏ ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ပုံများကိုကိုယ်စားပြုသည်ဟု ယတိပြတ် မဆိုနိုင်ပါ။

ဤစာအုပ်ကို Creative Commons Attribution-NonCommercialShareAlike ၃.၀ (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်အရ အီလက်ထရောနစ်ဖိုင်အနေဖြင့်ရယူနိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် မဟုတ်ပါက လွတ်လပ်စွာကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ ပို့လွှတ်ခြင်း၊ ရောနှောသုံးစွဲခြင်းသို့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ပြန်လည်စီစဉ်ပြုစုခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ မူရင်းရေးသားပြုစုသူအား လျော်ကန်စွာ အသိအမှတ်ပြု ရည်ညွှန်းချက်ဖော်ပြပေးပြီး အလားတူ တရားဝင်လိုင်စင် ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

ဤလိုင်စင်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆက်လက်သိရှိလိုပါက Creative Commons ဝဘ်ဆိုဒ် အင်တာနက်လိပ်စာ <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> တွင် သွားရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

အင်တာနေရှင်နယ် အိုင်ဒီယာ

စတန်းစ်ဘောက်
SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

Cover design: International IDEA

မြန်မာဒီဇိုင်း - မြင့်စိုးဦး

ISBN : 978-91-7671-294-8 (print)

ISBN : 978-91-7671-295-5 (pdf)

ဗဟိုက

၁။ နိဒါန်း	၅
အားသာချက်များနှင့် ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသော ဆိုးကျိုးများ.....	၅
၂။ မည်သည်က စဉ်းစားရမည့်ကိစ္စရပ် ဖြစ်သနည်း.....	၆
၃။ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်နည်းများ	၈
နည်းလမ်းအထွေထွေ	၈
ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်၏ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းပုံယန္တရားကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌	၁၀
ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း	
ဒေသဆိုင်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ပင်ရင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို	၁၅
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း	
နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းသည် အားလုံးနှင့်ကိုက်ညီမည်မဟုတ်ပေ - အချိုးအစား	၁၉
မတူညီမှုများနှင့် အထူးသီးသန့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်များ	
၄။ ရေခဲမြေခဲအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း	၂၁
အသွင်ပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းခြင်း.....	၂၁
ယုံကြည်မှု.....	၂၂
သတင်းအချက်အလက် သင်္ကေတ	၂၃
သဘောတူညီချက်အတိုင်းအတာ.....	၂၃
ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးမဟာဗျူဟာများ.....	၂၄
နိုင်ငံရေး တောင်းဆိုချက်	၂၅
လုံခြုံရေး အခြေအနေ	၂၅
တရားမဥပဒေနှင့် အပြိုင် အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေကျင့်သုံးပုံ ကွာဟချက်များ.....	၂၆
ဖက်ဒရယ်စနစ်.....	၂၇
နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ	၂၇

၅။	ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီအား ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် တန်ဖိုးမြှင့်တင်ခြင်း	၃၀
	ရွေးကောက်ပွဲများ စီမံကျင့်ပေးခြင်း	၃၀
	ပြစ်တင်ရုံချခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုပ်သိမ်းခြင်း	၃၀
	တိုက်ရိုက် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီ	၃၁
	အားလုံးပါဝင်သော ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီ	၃၂
	ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်များ	၃၃
၆။	ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီအစား အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် စနစ်များ	၃၅
	ဗဟိုအစိုးရမှ ခန့်အပ်ထားသော ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များ	၃၅
	ထုံးတမ်းအစဉ်အလာခေါင်းဆောင်မှုစနစ်မှတစ်ဆင့် ဒေသန္တရအစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်း	၃၅
၇။	ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ	၃၇
၈။	သာဓကများ	၄၀
	ကိုးကားချက်များ	၄၇
	နောက်ဆက်တွဲ	၅၀
	စာရေးသူ အကြောင်း	၅၀
	International IDEA အကြောင်း	၅၀
	MyConstitution အကြောင်း	၅၀
	ဤစာစဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍	၅၁

၃။ နိဒါန်း

ဤစာတမ်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည့် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် အများအားဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် (ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသည့် သူများသာမက) မြို့တော်ဝန်များ၊ အတိုင်ပင်ခံများ၊ အခြားဒေသတွင်း အစိုးရအာဏာပိုင်များမှတစ်ဆင့် ကျေးရွာ၊ စည်ပင်သာယာ၊ မြို့ကြီးများ၊ မြို့ငယ်များ၊ ခရိုင်များ၊ ကောင်စီနှင့် အခြားအလားတူ ဒေသန္တရအဆင့်များရှိ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသည့် အဖွဲ့အစည်းများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် တာဝန်များ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ရည်ညွှန်းသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပမာဏပိုကြီးမားသည့် အလယ်အလတ်အဆင့် အစုအဖွဲ့များ (ဥပမာ ပြည်နယ်များ၊ တိုင်းဒေသကြီးများ) ၌ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး International IDEA မှ ထုတ်ဝေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းစာတမ်း (၁၂) 'ဖက်ဒရယ်ဝါဒ'တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည်။

အားသာချက်များနှင့် ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသောဆိုးကျိုးများ

ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ဒေသရှိလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ လိုလားမှုများနှင့် လိုအပ်ချက်များကို ဒေသတွင်းမူဝါဒများမှ တုံ့ပြန်ထင်ဟပ်စေရန်အတွက် ရည်ရွယ်သောစနစ် ဖြစ်သည်။ ထိရောက်မှုရှိသော ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် လူထု၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အဆင်ပြေချောမွေ့စေခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအား ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရလဒ်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း စသည်တို့ ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။

သို့သော် ဒေသနှင့်လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် အလွန်အမင်းဖန်တီးဆောင်ရွက်လျှင် (အထူးသဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်အတွက် ဒေသခံအာဏာပိုင်အဖွဲ့များအား အပ်နှင်းထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ၎င်းတို့၏ စွမ်းရည်ထက် ကျော်လွန်သည့်အချိန်တွင်) အရည်အချင်းမညီမျှမှုနှင့် ကောင်းမွန်ပြည့်စုံခြင်းမရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထို့အတူ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ဒေသတွင်း အပ်နှင်းခြင်းသည် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာကိုယ်စားပြုမှုများနှင့် တာဝန်ခံမှုများမပါဝင်သည့် ဒေသတွင်းသက်ဦးဆံပိုင်စနစ်တစ်ရပ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအာဏာကို ဆုပ်ကိုင်ထားသည့် လူနည်းစုတစ်ရပ်ကိုလည်း ဒေသတွင်း၌ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည်။

၂။ ပညာသင်တန်းစားရမည့်ကိစ္စရပ်ဖြစ်သနည်း။

ဤစာစောင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီ၏နေရာ၊ အဆင့်၊ တည်ဆောက်ပုံ၊ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု၊ အစရှိသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်နှင့် အညီ မည်သို့ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြသင့်သည်တို့ကို ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဓိက ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် အစိုးရ၏စနစ်ဟောင်းအား ပြည်သူ့အများစုမှ လက်မခံတော့ဘဲ စနစ်သစ်ကို လိုလားတောင့်တသည့် အကူးအပြောင်းကာလ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသမိုင်းကြောင်းတစ်နေရာတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပဋိပက္ခအခြေအနေမျိုး၌ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိသည်။ မူဝါဒဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လက်ရှိထက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပေါင်းစည်းပါဝင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် သာတူညီမျှဖြစ်သော သယံဇာတနှင့် ရင်းမြစ်များခွဲဝေရေးအတွက် လည်းကောင်း ပြည်သူ့လူထုမှ အစိုးရအား လက်ရှိဆောက်ရွက်မှုအတိုင်းအတာထက် ပိုမိုလုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုလာသည့်အခြေအနေတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိသည်။ ပြည်သူ့လူထုအား ဝန်ဆောင်မှုပေးရာ၌ မြို့တော်ဝန်များ၊ စည်ပင်သာယာကောင်စီများ၊ နိုင်ငံတော် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များ အစရှိသည့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အစိုးရအဖွဲ့များ၏ကဏ္ဍနှင့် ပြည်သူ့လူထုကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်တာဝန်ယူရသော ၎င်းအစိုးရအဖွဲ့များ၏ အရေးပါမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျှင် ဒေသတွင်း ဒီမိုကရေစီအားကောင်းလာစေရေး လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသည့် အမျိုးသားအဆင့် ဒီမိုကရေစီစနစ် အသစ်ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် ပြည်သူ့လူထု၏တွန်းအား ရှိလာမည်ပင် ဖြစ်သည်။

လက်တစ်ဆုပ်စာ မြို့ပြနိုင်ငံများ (မိုနာကို၊ နာဗီးရ၊ စင်ကာပူ၊ ဗာတီကန်မြို့တော်) မှလွဲ၍ နိုင်ငံအားလုံးနီးပါး၌ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းအချို့ ထားရှိလေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်အတိုင်းအတာမှာ မတူညီကြပေ။ အချို့နိုင်ငံများ၌ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ဗဟိုအစိုးရအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးအပ်ရေး ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ်သာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပြီး ၎င်းတို့၏မူဝါဒများ၊ အသုံးစရိတ်ဘတ်ဂျက်များနှင့် သယံဇာတ ရင်းမြစ်များအပေါ် ထိန်းချုပ်ခွင့် အနည်းငယ်မျှသာရှိသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များသည်

ကျယ်ပြောသည့် မူဝါဒရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်များကို တွင်တွင်ကျယ် ကျယ် ကျင့်သုံးနိုင်ပြီး မိမိတို့၏အခွန်ဘဏ္ဍာရင်းမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိကြသည်။

ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အရည်အသွေးမှာလည်း အမျိုးမျိုးကွာဟမှုရှိကြသည်။ အမျိုးသား အဆင့်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဆိုင်ရာ အခြေခံစံနှုန်းများပြည့်မီသော်လည်း ဒေသတွင်းအဆင့်သည် ဒီမိုကရေစီစံနှုန်း အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တွင်ရှိပါက အာဏာရှင်စနစ်၊ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ဆုပ်ကိုင်ထားသော လူနည်းစုတစ်ရပ် သို့မဟုတ် အကျင့်ပျက်ချစားမှု ယုံပေါက်များသက်ဆိုးရှည်နိုင်သည် (McMann ၂၀၁၄)။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ကောင်းစွာဖွဲ့စည်းတည်တောင်ထားသည့် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့အစည်းများရှိပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် အမျိုးသားအဆင့်ထက် ဒေသတွင်းအဆင့်သည် ပြည်သူများ ပိုမိုပါဝင်နိုင်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပေးဆောင်နိုင်သည်။

ထိရောက်သော ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ရေရှည်တည်တံ့၍တန်းတူညီမျှသည့် စီးပွားရေး လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်၊ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်သောလိုအပ်ချက်တစ်ရပ်အနေဖြင့် ပို၍ပို၍ အသိအမှတ်ပြု လက်ခံလာကြသည်။ အချို့က ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်မှာ အကျိုးရလဒ်များကို သက်ရောက်မှုရှိသည် ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ ပါဝင်ရမည့်မူလအစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရှုမြင်ပြီး ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အနှစ်သာရမှာ ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှုကို ခိုင်မာအားကောင်းစေသော၊ လူမှုအရင်းအနှီးတည်ဆောက်ပေးသော၊ ပိုမိုတတ်ကြံသည့်နိုင်ငံသားများ ဖြစ်လာစေသော (လူထု) ပါဝင်မှုမြှင့်မားစေရေးအခွင့်အလမ်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူကြသည်။ အချို့ကမူ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အကျိုးကျေးဇူး အသားပေးရှုမြင်ကြပြီး ပြည်သူလူထုအားတာဝန်ခံမှု တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်မှတစ်ဆင့် ဝန်ဆောင်မှုကောင်းမွန်စေရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရလဒ်များရရှိနိုင်စေရေး တို့ကို အဓိကထားသည်။

IDEA သည် ဤစာစောင်အပြင် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီနှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့မူဝါဒဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအပေါ် ဆွေးနွေးထားသည့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာစောင်များကို ပြုစုရေးသား ထုတ်ဝေထားပါသည်။ ထိုစာစောင်များတွင် ဒေသအဆင့် ဒီမိုကရေစီ-ပါဝင်မှု၊ ကိုယ်စားပြုမှု၊ ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဆိုင်ရာ International IDEA လက်စွဲစာအုပ် (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) " (International IDEA ၂၀၀၁) နှင့် " ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီ စနစ်၏ အခြေအနေအား အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်းမူဘောင်" (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) (International IDEA ၂၀၁၃) တို့ ပါဝင်သည်။

၃။ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာချဉ်းကပ်နည်းများ

နည်းလမ်းအထွေထွေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် စိန်ခေါ်မှုသုံးရပ်ကို ရင်ဆိုင်ကြရလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ပထမစိန်ခေါ်မှုမှာ (က) ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် လူထုဆန္ဒ၊ (ခ) ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ထိရောက်မှု၊ စွမ်းရည်နှင့် ရင်းမြစ်များ၏ လက်တွေ့အသုံးဝင်မှု၊(ဂ) ညီညွတ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ရင်းမြစ်ခွဲဝေမှုများပြုလုပ်ရာတွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရေး၊ စသည်တို့အကြား ဆီလျော်၍ အလုပ်တွင်မည့် ဟန်ချက်ညီမှုတမူ တစ်ခုဖော်ထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ ဒေသတွင်းအစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရေးနှင့် (လူထုအား) ကိုယ်စားမပြုသည့် (လူထု၏ လိုအပ်ချက်များကို) တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းမရှိသည့်၊ တာဝန်ခံမှုမရှိသည့် လူမလိုင်များထံသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းမှုမျိုး မရှိစေရေးဖြစ်သည်။ တတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ (က) ဒေသတွင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်စီမံခွင့်အား ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့များ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုပြုလုပ်နိုင်ချေ အရပ်ရပ်မှ အကာအကွယ်ပေးရေး (ခ) ပြောင်းလဲနေသည့် လိုအပ်ချက်များ၊ လိုလားချက်များ၊ အခြေအနေများနှင့်အညီ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးနှင့် တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းရေးတို့အကြား ချိန်ညှိ၍ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အခြေခံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသားများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် သီးခြားအခန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် အပိုဒ်ခွဲများ ပုဒ်မများ ထည့်သွင်းလေ့ရှိသည်။ ထိုအခန်း သို့မဟုတ် အပိုဒ်ခွဲများတွင် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားကို တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဒေသတွင်းရွေးကောက်ပွဲများ (တစ်ခါတစ်ရံ၌ ဒေသတွင်းဆန္ဒခံယူပွဲများနှင့် လူထုပါဝင်ဆွေးနွေးသည့် အခြားအခင်းအကျင်းများ) ကို ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်များပေးအပ်ခြင်းစသည်တို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်သည်။ သို့သော် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အသေးစိတ်ပြဋ္ဌာန်းသည့် သို့မဟုတ် ထည့်သွင်းသည့်အတိုင်းအတာမှာ တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံမတူညီပေ။ (ထိုနည်းလမ်းသည် သာမန်ဥပဒေများအသုံး၍ ထိန်းကျောင်းခြင်းနည်းလမ်းနှင့်လည်း မတူညီပေ။) ထိုအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကျယ်ပြောသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအမျိုးအစား အုပ်စုသုံးစု သတ်မှတ်နိုင်သည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမှု မရှိခြင်း

ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်အား ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းမရှိသည့် သို့မဟုတ် အနည်းငယ်မျှသာ ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အချို့ရှိသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာ များသော အားဖြင့် ရှေးကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ သို့မဟုတ် ဒေသတွင်းအစိုးရထားရှိမှု အစဉ် အလာအားပျော့သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံငယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ ဘော့စဝါနာ၊ ဂျမေကာနှင့် လက်ဗီးယားနိုင်ငံများ)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမှုမရှိသော်လည်း ထိုနိုင်ငံများတွင် ဒေသတွင်းအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမရှိဟု မဆို လိုပေ။ ထိုအဖွဲ့စည်းများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် တည်ရှိမှုတို့ကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့ပြဋ္ဌာန်းသည့် သာမန်ဥပဒေများဖြင့် ခိုင်မာစေသည့်အတွက်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၌ အထူးတလည်ပြဋ္ဌာန်းမှု သို့မဟုတ် အကာအကွယ်ပေးမှုကို မပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အကယ်၍ ဒေသတွင်းအစိုးရကို ဖက်ဒရယ် (ပြည်ထောင်စုအဆင့်) ဥပဒေပြုအဖွဲ့မှ မဟုတ်ဘဲ ထို ဒေသ၏ သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်များရှိ အစုအဖွဲ့များဖြင့်ထိန်းကျောင်းလျှင် ဖက်ဒရယ်အဆင့် (ပြည်ထောင်စု) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထိုအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခြင်းမပြုဘဲ နေနိုင်သည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အကန့်အသတ်ဖြင့် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် ကတိကဝတ် များ ယေဘုယျဖော်ပြထားရှိပြီး ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ဖော်ရာတွင် အခြေခံရမည့် အခြေခံမူများကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့သော် အသေးစိတ်အချက်အလက်များအား ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း မပြုကြပေ။ (ဥပမာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ အိုင်ယာလန်၊ မာလီတာ နိုင်ငံ)။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော ၂၀ ကြိမ်မြောက် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များမှာ ထင်ရှားသော သာဓကတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုပြင်ဆင်မှုများတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒေသန္တရအစိုးရများအား နိုင်ငံတဝှမ်းတွင်ထားရှိပြီး ရွေးကောက်ပွဲများ ငါးနှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပပြုလုပ်သင့်သည်ဆိုသည့် အချက် များကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား ခိုင်မာစေခဲ့သည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံယန္တရား၊ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ တာဝန်များနှင့် ဒေသတွင်း အာဏာပိုင်များအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း အပါအဝင် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို သာမန်ဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းရန်အတွက် ချန်လှပ်ထားရှိခဲ့သည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အသေးစိတ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံယန္တရား၊ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များ၊ တာဝန်များနှင့် ၎င်းတို့အား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အနုစိတ် ပြဋ္ဌာန်း သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများအပြား ရှိသည် (ဥပမာ ဘရာဇီး၊ ဂါနာ၊ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ)။ ထိုသို့

ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဗဟိုအဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့် အာဏာပိုင်များသည် တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိဘဲ အာဏာခွဲဝေပေးရန်လိုအပ်သည် သို့မဟုတ် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ဖယ်ဖရဲဖြစ်နေသော အင်စတီကျူးရှင်းများအတွက် တန်းတူမှုနှင့် စံသတ်မှတ်မှုများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။

ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်၏ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းပုံယန္တရားကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ဒေသတွင်းအစိုးရ၏ အလွှာအဆင့်များ

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပုံစံမတူသည့်ဒေသတွင်း အစိုးရအလွှာအဆင့်များ ပြဋ္ဌာန်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဥပမာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အချို့သော လူမှုအသိုက်အဝန်းအစုအဖွဲ့များကို ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း (ပုဒ်မ ၇၂)တွင် “နိုင်ငံတော်၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းအစုအဖွဲ့များသည် ကွန်မြူနီ (ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားတွင် အသေးငယ်ဆုံး အဆင့်/အစိတ်အပိုင်း)၊ ဌာနများ၊ တိုင်းဒေသကြီးများ၊ သီးခြားလူမှုအသိုက်အဝန်းများနှင့် ပင်လယ်ရပ်ခြားမှ လူမှုအသိုက်အဝန်းများ ဖြစ်သည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အီတလီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၁၈) တွင် တိုင်းဒေသကြီးများ၊ မြို့တော်များ၊ ဒေသများနှင့် မြို့တော်နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ လူမှုအသိုက်အဝန်းအစုအဖွဲ့များကို ရည်ညွှန်းသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် တူနီးရှားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၃၃) မှာ မြို့တော်နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ခရိုင်အဆင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို ရည်ညွှန်းသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များနှင့် အခြားဖြစ်ရပ်များကိုကြည့်လျှင် ဒေသတွင်းအစိုးရစနစ်၏ (ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ အလွှာအဆင့်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်) စနစ်တကျဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုပုံစံကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသည့်အတွက် ဥပဒေပြုအဖွဲ့မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေများဖြင့် ပြောင်းလဲ၍ ရမည်မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ တရားဝင်မှုနှင့် အကာအကွယ်တို့ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိပေးသည်။

အခြားဖြစ်ရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် ဒေသတွင်းအစိုးရအား ရည်ညွှန်းသည့်အပိုင်းပါဝင် မည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုဒေသတွင်းအစိုးရ၏ အလွှာအဆင့်များနှင့် ဒေသတွင်းအစိုးရစနစ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကိစ္စအဝဝတို့ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြချင်မှ ဖော်ပြမည်ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး သာမန်ဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းရန်သာ ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ ဗန်နဝါးတူးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၈၃) တွင် “ဗန်နဝါးတူးနိုင်ငံအား ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေများအဖြစ် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ထိုနယ်မြေများအား ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရကောင်စီမှ အုပ်ချုပ်စီမံခြင်းတို့ကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းရမည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။

နယ်နိမိတ်များ

ဒေသတွင်းအစိုးရဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် နယ်နိမိတ်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေဖြင့် (ဖက်ဒရယ် စနစ်ကျင့်သုံးသည့်/နယ်မြေအလိုက် ခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ဥပဒေများဖြင့်) နိုင်ငံတော်တော်များများ၌ သတ်မှတ်ပေးသည်။ ဒေသတွင်းကောင်စီများ၏ သဘောတူညီချက်နှင့် အကြံပြုချက်မပါဘဲ ဒေသတွင်းကန့်သတ်ချက်များ ပြင်ဆင်မှုအပေါ် အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တားမြစ်ထားသည်။ အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် ဒေသခံလူထု၏ သဘောတူခွင့်ပြုချက်လိုအပ်ကြောင်းကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ နယ်မြေခံအမှတ်လက္ခဏာကို အကာအကွယ်ပေးပြီး လူထုဆန္ဒကိုဆန့်ကျင်၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုပြုလုပ်သည့် အစိုးရ၏ ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ ရောယှက်ပေါင်းစည်းခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားခြင်းစသည့် အခြေအနေများမှလည်း အကာအကွယ်ပေးသည်။ ထိုသို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ထိရောက်ကျွမ်းကျင်မှုအတွက် သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလိုအပ်ချက်များ သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲနေသည့် လူ့အုပ်စုအခြေအနေများကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင် အခက်အခဲများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပြီး အနာဂတ်အတွက်ဖြေရှင်းရမည့် ကိစ္စရပ်ပြဿနာများအား မွေးထားခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

အခွင့်အရေးများကိုမြှင့်တင်၍ လူမျိုး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာအရ လူနည်းစုများ၏ အမှတ်လက္ခဏာကို ကာကွယ်ပေးလိုသည့်ဆန္ဒကြောင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးရန် တောင်းဆိုလာကြသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်အစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်နိမိတ်များမှာ ထိုလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်များအပေါ် ထင်ဟပ်စေရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ထင်ဟပ်မှုရှိစေရန်အတွက် စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ထိရောက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မကောင်းသောသက်ရောက်ဆုံးရှုံးမှုများ ရှိလာစေကာမူ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့များတွင် ထားရှိမည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများတွင် အစဉ်အလာအရ အကဲဆတ်သည့်ပညာရေးကဲ့သို့ ကိစ္စရပ်များနှင့်သက်ဆိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလည်း ပါဝင်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် လူနည်းစုများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရေးလည်း မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရန်လိုသည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၁)

မိမိ၏ ဒေသ/နိုင်ငံတွင် ဒေသတွင်းအစိုးရ၏ အလွှာအဆင့်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရန် မည်မျှအရေးကြီးသနည်း။ လက်ခံသဘောတူထားသည့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှု အစီအမံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် လိုအပ်ပါသလော။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် လက်ရှိဒေသတွင်း အစိုးရအဖွဲ့များ၏အဆင့်ကို ကာကွယ်ရာတွင် အထောက်အကူပြုပါမည်လော သို့မဟုတ် အသစ် ဖန်တီးပြုလုပ်မည့်ယန္တရားများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံကောင်း များ ပေးစွမ်းနိုင်ပါမည်လော။ အနာဂါတ် လူဦးရေအပြောင်းအလဲများအား တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းရာတွင် လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိသည့်အတွက် အားနည်းချက်များနှင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် ဆိုးကျိုးများမှာ အဘယ်နည်း။ ၎င်းကြောင့် ပြင်ဆင်ရေးနည်းလမ်းကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြား အစိတ်အပိုင်းများပေါ် မည်သည့်နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိမည်နည်း။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

ဒေသန္တရ ကောင်စီဝင်များနှင့် အခြားဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်စီမံရေးအဖွဲ့များအား ရွေးချယ်သည့် နည်းလမ်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ကိုယ်စားပြုမှု၊ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် တရားဝင်မှုတို့ အပေါ်တွင် ကြီးစွာသောသက်ရောက်မှုရှိသည်။ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်အပိုင်းနှင့် ရင်းမြစ်မျှဝေ သည့်အပိုင်းတွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တော်တော်များများတွင် ဒေသတွင်းအစိုးရအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို သာမန်ဥပဒေများဖြင့် လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် သက်ဆိုင်ရာဒေသ၏ ဆန္ဒဖြင့် ပြုလုပ်ရမည့် ကိစ္စရပ်အဖြစ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြသည့် အုပ်စုများအကြား နိုင်ငံရေးအပေးအယူ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းသတ်မှတ်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ပိုလန်နိုင်ငံနှင့် နယ်သာလန်နိုင်ငံတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသတွင်း ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ကျင့်သုံးမှုကို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး အိန္ဒိယနှင့် ကင်ညာ နိုင်ငံများတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးပါဝင်သည့် ဗဟုစနစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ရွေးကောက်ပွဲအကြိမ်ရေ/ရွေးကောက်ခံများအတွက် သက်တမ်းကာလကန့်သတ်ချက်များ

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဒေသန္တရကောင်စီနှင့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များ ရွေးကောက်တင် မြှောက်ရန်အတွက် ကာလအပိုင်းအခြားသတ်မှတ်ချက်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းကြ သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရ၏ အရည်အသွေးပိုင်းတွင် ယခင်တွေ့ကြုံဖူးသော ပြဿနာများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည်။

ဥပမာ အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ၌ နိုင်ငံရေးအရသင့်တင့်လျော်ကန်မှုမရှိဟု ရှုမြင်လျှင် နိုင်ငံတော်အဆင့် အစိုးရအဖွဲ့မှ ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများကို အခါအားလျော်စွာ အချိန်ပိုမိုကြာမြင့်စွာ ရွှေ့ဆိုင်းခွင့် ရှိခဲ့သည်။ ထိုအချက်ကိုလက်ကိုင်ပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ချိန်ကိုက်နိုင်ငံတော်အဆင့်အစိုးရ၏ စွက်ဖက်လိုမှု ရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့သော ပြဿနာမျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၂၈ (က)) ၌ ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများ ဝါးနှစ်တစ် ကြိမ်ကျင်းပပြုလုပ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ကုစား ခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင်လည်း အာဏာရအစိုးရအဖွဲ့များ စဉ်ဆက်မပျက် ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံ ကြသည့် ပြဿနာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစည်းမျဉ်း (ပုဒ်မ ၁၀၊ အပိုဒ် ၈) တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ သုံးကြိမ်ဆက်တိုက်ထက်ပို၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းမပြုရဟု တားမြစ်ခြင်း ဖြင့် ပြဿနာဖြေရှင်းခဲ့သည်။

ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များအား ရွေးချယ်ခြင်း

ဒီမိုကရေစီစနစ်ရှိ မည်သည့်ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအဖွဲ့တွင်မဆို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ကောင်စီသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုအဖွဲ့အဖြစ် ဆောင်ရွက်ကြရပြီး ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ဒေသတွင်းဥပဒေများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အား စိစစ်ခြင်းနှင့် အသုံးစရိတ်များ သဘောတူလက်ခံခြင်း စသည့် တာဝန်များဆောင်ရွက်ရသည်။ ဒေသအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံမှာ အမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်သည်။ အချို့ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ သည့် မြို့တော်ဝန်သည် ကျယ်ပြောသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများရှိသည်။ အခြား စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ကျင့်သုံးသည့်ဒေသများတွင် (ကောင်စီမှ ခန့်အပ်ကောင်း ခန့်အပ်မည့်) မြို့တော်ဝန် မှာ ကြားနေသည့်ကဏ္ဍနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အစဉ်အလာအရ ရှိသောကဏ္ဍ၌သာပါဝင်ပြီး ဒေသ ဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍမှာ (ပါလီမန်စနစ်ရှိ ဒေသဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက် သည့်) ကောင်စီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီထံတွင် ထားရှိသည်။ အချို့ဒေသများတွင် ကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို ကြီးကြပ်ရန်အတွက် မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲသူ အဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည့် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍမှမဟုတ်သော အုပ်ချုပ်စီမံသူတစ်ဦးကို ကောင်စီမှ ခန့် အပ်ရန်လိုအပ်သည်။

ထို မတူကွဲပြားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများကို များသောအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုဘဲ သာမန်ဥပဒေများဖြင့် ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကြသည်။ သို့သော် အချို့သော နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မြို့တော်ဝန်နှင့် အခြားအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင် များအား ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းတို့အတွက် စည်းမျဉ်းများထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည် (ဂျမနီနိုင်ငံ၏ စနစ်အား အနုစိတ်လေ့လာရန်အတွက် ပုံ ၃.၁ ကို ဖတ်ရှုပါ) ဥပမာ စလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၆၉) တွင် မြို့တော်ဝန်များအား လေးနှစ်တာ သက်တမ်းကာလဖြင့် "အကြွင်းမဲ့တိုက်ရိုက်တန်းတူညီမျှမဲပေးသည့်ပုံစံဖြင့်" ရွေးကောက်တင်မြှောက်

ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၉၄)တွင် “ဒေသဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့အစည်းများ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအထွဋ်အား ထိုဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ လူအများမှ တိုက်ရိုက်မဲပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရမည်”ဟု ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာတွင် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာရွေးချယ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြ သင့်သည်။ ဥပမာ ဩစတြီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၁၇)သည် မြို့တော်ဝန်များ အားကောင်စီမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူ့တိုက်ရိုက် ရွေး ကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း သက်ဆိုင်ရာဒေသအသီးသီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ပြုလုပ် ခွင့်ပေးသည်။

ပုံ (၃.၁) တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ခံ မြို့တော်ဝန်များ - ဂျပန်နိုင်ငံမှ ရရှိသော သင်ခန်းစာများ

“တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မြို့တော်ဝန်များရှိခဲ့သော ဘရာဇီလနှင့် ဘာဒန် ဝရူးတန်းမှလွဲ၍ အခြားနေရာများတွင် ကောင်စီမှ မြို့တော်ဝန်များကို ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အထိ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်း ပေါင်းစည်းရေးစနစ်နှင့် အခြေခံ လူထုဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီအတွက် လိုလားချက်အသစ်များ ပြန်လည်နိုးထသက်ဝင်လာသည့် အချိန်တွင် မြို့တော်ဝန်များအား တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်စနစ်ကို ခရိုင်၏ ဦးဆောင်များအတွက် ချွင်းချက်သတ်မှတ်မှုအချို့ဖြင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်နယ်ကြီးများ (Länder) တွင် ပြန်လည်ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင်မှုအခန်း ကဏ္ဍအပေါ် နိုင်ငံသားများမှ တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း တစ်ရပ်ကိုပေးသည်။ ဒီမိုကရေစီ အခန်းကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံသားများ၏ပါဝင်မှုကို ခိုင်မာအားကောင်း စေခြင်းအပြင် အထူးအကျိုးစီးပွားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အများကောင်းစားရေးကို အသားပေးရန် လည်းရည်ရွယ်သည်။ အခြားရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို ကောင်းမွန် ရိုးရှင်းသောနည်းလမ်းဖြင့် ပြင်ဆင်၍ ထိရောက်မှုမြင့်မားစေရန် ဖြစ်သည်။ မြို့တော်ဝန်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် လွှမ်းမိုးမှုများသည် အုပ်ချုပ်စီမံမှုကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များရှိလျှင် မြင့်မားပြီး ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးဘဲ ဂုဏ်ထူးဆောင်အဖြစ်သာ ဆောင် ရွက်လျှင် ရွေးကောက်ခံအတိုင်ပင်ခံများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် လွှမ်းမိုးမှုမှာ လျော့နည်း ကျဆင်းမှုရှိပြီး နိုင်ငံသားများ၏ လွှမ်းမိုးမှုလည်း ခိုင်မာအားကောင်းလာသည်ဟု သုတေသန များညွှန်းကိန်းများမှ ပြဆိုထားသည်။” (Tessmann နှင့် Kirchner ၂၀၁၁)

အချန်လုပ်ခံအုပ်စုများ၊ လူနည်းစုများနှင့် အမျိုးသမီးများကို ကိုယ်စားပြုခြင်း

အချန်လုပ်ခံအုပ်စုများ သို့မဟုတ် ဘာသာစကားကွဲပြားသည့် လူနည်းစုများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပေးသည့် ကိုယ်စားပြုမှုများ (အချိုးအစား၊ သီးခြားဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အစရှိသဖြင့်) ထောက်ခံသည့် အဆိုနှင့် ကန့်ကွက်သည့် အဆိုများကိုလည်း အမျိုးသားအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် နှစ်ဆင့်လုံးတွင် ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။ စင်စစ်၌ ထိုသို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အမျိုးသားအဆင့်ထက် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်နိုင်သည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသို့အခြေခံကြသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဒေသတွင်းအဆင့်တွင် စမ်းသပ်အသုံးပြုပြီး အောင်မြင်မှုရှိမှသာ အမျိုးသားအဆင့်တွင် ပြဋ္ဌာန်းသင့်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

- ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သတ်မှတ်ထားသည့် လူမျိုးစုများနှင့် ဇာတ်နိမ့်လူတန်းစားများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ဒေသန္တရအဆင့် ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ဗဟိုအဆင့်တို့၌ သီးသန့်ချန်ထားသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများအတွက် အနည်းဆုံး ကိုယ်စားလှယ်နေရာ သုံးပုံတစ်ပုံ သီးသန့်ချန်ထားသည့်စနစ်ကို ဒေသန္တရကောင်စီများတွင်သာ ကျင့်သုံးသည် (ပုဒ်မ ၂၃၄ (ဃ)နှင့် (န))။ အလားတူပင် မော်ရော့ရှက်စ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်လည်း အမျိုးသားအဆင့်တွင် မဟုတ်ဘဲ ဒေသအဆင့်၌သာ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး ပါဝင်မှုအချိုးကို ခွင့်ပြုသည်။
- လူနည်းစုများကို ကိုယ်စားပြုရန် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ မျှဝေရေး အစီအမံကြီးတစ်ရပ်လုံး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမျှသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၆၂) သည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် စည်ပင်နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ နယ်မြေများတွင် ဒုတိယမြို့တော်ဝန်မှာ လူနည်းစုအုပ်စုများမှဖြစ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ပင်ရင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဒေသဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အခြေခံအင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် မူဘောင်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသည့်တိုင် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များအား အပန်းအားပေးပင်ရင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် သာမန် ဥပဒေပြုရေးအပေါ် များသောအားဖြင့် မူတည်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများအပြားတွင် ပါလီမန်လွှတ်တော်က ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ တာဝန်များနှင့် လုပ်ငန်းများကို သတ်မှတ်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ထိုမှီတည်မှုကို

ရှင်းလင်းပြတ်သားစေသည် (ချက်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၀၄၊ ပေါ်တူဂီနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၄၁၊ ကာဗိုဗာတေ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၅၇ နှင့် တူနီးရှားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၄)။ ဆိုလိုသည်မှာ အမျိုးသားအဆင့် အာဏာပိုင်များသည် အာဏာခွဲဝေမှုကို စိတ်ကြိုက်ပြောင်းလဲနိုင်သည်။ ၎င်းသည် အမျိုးသားအဆင့်တွင် အဓိကဦးစားပေး အရာများအား လိုက်လျောညီထွေတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးသည့် နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

အခြားအနည်းငယ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်အဖွဲ့များမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ လုပ်ငန်းများနှင့် တာဝန်များ (ဥပမာ ဘရာဇီးနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၀၊ အီကွေဒေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၄၊ နိုက်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် (၄)၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၅၆) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက် ၄ (ခ) နှင့် ၅ (ခ)) နှင့် သက်ဆိုင်သည့် မူဝါဒအပိုင်းများ သို့မဟုတ် အရည်အချင်းနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ပေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့အာဏာများခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းသည် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု နည်းပါးသော် လည်း အမျိုးသားအဆင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့အပေါ် အမှီသဟဲပြုရသည့် အခြေအနေမှ အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ကာကွယ်ပေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အာမ မခံသည့် လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ထိုလူနည်းစုများကို ကိုယ်စားပြုသည့် ဒေသခံအာဏာပိုင်များအား အမျိုးသား အဆင့် နိုင်ငံရေးသမားများ၏ လေးစားမှုမခံရနိုင်သည့်အတွက် ထိုအကာအကွယ်များ လိုအပ်နိုင် သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တန်းညှိပေးနိုင်သည့် အနေအထားတွင်ရှိသည့်အတွက် တိကျ သေချာသည့် မူဝါဒရေးရာကဏ္ဍများတွင် (ဗဟိုမှ ဒေသဆိုင်ရာသို့) အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုကို အထူး တလည်လက်ဦးမှုရယူခွင့်ပြုပေးပြီး ထိုသို့အာဏာခွဲဝေမှု၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဥပဒေပြုနိုင်စေရန် စီမံဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်သည် (ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၄၃ (ဆ) နှင့် ၂၄၃ (ဗ))။

အချို့သော စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များအား အထွေထွေ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများပေးသည်။ ထိုအာဏာမှာ ဥပဒေမှ ကန့်သတ် ထားသည့် သို့မဟုတ် တားမြစ်ထားသည့် ကိစ္စရပ်များမှအပ မည်သည့်ကိစ္စရပ်ကိုမဆို ဆောင်ရွက် နိုင်သည့် အာဏာဖြစ်သည် (ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးမှသာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းမည် သို့မဟုတ် သီးခြား အာဏာပေးမည်ဆိုသည့် အချက်ကို ဆန့်ကျင်သည့်အနေဖြင့် အထွေထွေကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများပေးခြင်းဖြစ်သည်။)။ ဥပမာ အင်္ဂလန်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များသည် ဥပဒေပြုအဖွဲ့မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများအရ ၎င်းတို့တွင်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကိုသာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ထားရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့မှလုပ်ဆောင်လျှင် ၎င်းတို့၏အာဏာကို ကျော်လွန်၍ လုပ်ဆောင်သည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

ဒေသန္တရ ဥပဒေ (၂၀၁၁) သည် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသို့အပ်နှင်းခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိုသို့အပ်နှင်းလိုက်သည့်အတွက် ဥပဒေမှတားမြစ်ထားသည့် ကိစ္စရပ်များမှလွဲ၍ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မဆို ပြုလုပ်နိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ဒေသန္တရအစိုးရမှလည်း ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များမှ မူဝါဒအသစ်တစ်ခု ချမှတ်မည်ဆိုတိုင်း တိကျသည့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကိုရယူရန် မလိုသည့် အတွက် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် နယ်ပယ် အတိုင်းအတာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း အထွေထွေကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် ဥပဒေပြုမဏ္ဍိုင်မှကြားဝင်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ၎င်း၏ကြားဝင်ပိုင်ခွင့်ကို တားမြစ်ကန့်သတ် မထားပေ။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၂)

လက်ရှိတွင် နိုင်ငံ၌ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ဆိုင်ရာ မည်သည့်ပြဿနာရှိသနည်း။ ပြဿနာမှာ (က) ဒီမိုကရေစီစနစ်ရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းများပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် စွမ်းဆောင်ရာ၌ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ခုတွင် လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်းများအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် စွမ်းရည် သို့မဟုတ် ရင်းမြစ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ မရှိသလော။ သို့မဟုတ် (ခ) အကျင့်ပျက်ချစားမှု၊ လက်ရှိအခြေအနေကို အားရကျေနပ်မှုနှင့် မကျွမ်းကျင်မှုများကြောင့် ထိုအာဏာများကို ထိရောက်ကျွမ်းကျင်မှုရှိရှိ အသုံးမချနိုင်ခြင်းကြောင့်လော။ ထိုပြဿနာနှစ်ရပ်မှာ အတွဲလိုက်ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အား ပိုမိုကြီးမားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ရင်းမြစ်များကို မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေပေးရမည်ဆိုသည့် အချက်အပေါ် စဉ်းစားရန်လိုအပ်ပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ထိုအာဏာများနှင့် ရင်းမြစ်များကို အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ရမည်ဖြစ်သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဖြစ်နိုင်သမျှ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တွင် ကျင့်သုံးနိုင်ရေး အခြေခံမူအားအသိအမှတ်ပြုခြင်း

တစ်နည်းအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဖြစ်နိုင်သမျှ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တွင် ကျင့်သုံးနိုင်ရေး အခြေခံမူအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အာဏာခွဲဝေခန့်ထားမှုဆိုသည်မှာ ဒေသန္တရလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အမျိုးသားအဆင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့အကြား ဟန်ချက်ညီမျှတမှုတစ်ခု ရှာဖွေရာတွင် လမ်းညွှန်မှုတစ်ရပ်အဖြစ် (အကြွင်းမဲ့မဟုတ်သည့် တိုင်)လူအများလက်ခံထားသည့်အာဏာခွဲဝေရေးအခြေခံမူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အာဏာခွဲဝေခန့်ထားမှုဆိုသည်မှာ အောက်ခြေအဆင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းရှိ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထိခိုက်စေမည့် (အမျိုးသားအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့များကဲ့သို့) အထက်အလွှာအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ မလိုအပ်သော

ကြားဝင်မှုများမရှိစေရန် လိုအပ်သည်။ အများကောင်းကျိုး ဖြစ်ပေါ်စေရန် အလို့ငှာ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြား လုပ်ငန်းများကို ထိုအလွှာအဆင့်ရှိ လုပ်ငန်းများဖြင့်ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရာတွင် လိုအပ်သော အကူအညီအား အထက်အလွှာအဆင့်များ ပံ့ပိုးကူညီပေးခြင်းဖြစ်သည်။

တစ်နည်းဆိုရလျှင် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များသည် မိမိတို့ စွမ်းဆောင်နိုင်သည့် မည်သည့်ကိစ္စရပ် ကိုမဆို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့အထက်ရှိ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များထက် ပိုမို ကောင်းမွန်ကျွမ်းကျင်စွာ လုပ်နိုင်သောကိစ္စရပ်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုလုပ်ငန်းဆောင်တာ များနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး အကျယ်ပြောဆုံးဖြစ်၍ လက်တွေ့ကျသည့် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များရှိသင့်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် အထက်အဆင့်ရှိ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များမှ (အလားတူ) တာဝန် များကို လျစ်လျူရှုသင့်သည်ဟု မဆိုလိုပေ။ အခြားတစ်ဖက်တွင် အများကောင်းကျိုးကို ရှေးရှု၍ (က) ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များအား မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ကောင်းစွာ စွမ်းဆောင် ရာတွင် (လိုအပ်ချက်များ) ပြည့်မှီအောင်ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် ပံ့ပိုးမှုနှင့် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်မှု ပြုလုပ်ခြင်း၊ (ခ) ဒေသန္တရအဆင့်တွင် လုံလောက်စွာကိုယ်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုနိုင်သည့် လုပ်ငန်းများ (ပမာဏ၊ ထုထည်၊ သိမ်မွေ့ရှုပ်ထွေးမှု သို့မဟုတ် အခြားလုပ်ငန်းများအပေါ် ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်မှု စသည့်အကြောင်းခြင်းရာများအရ)အတွက် တိုက်ရိုက်တာဝန်ယူခြင်း စသည်တို့ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

အာဏာခွဲဝေခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို အသုံးပြုရာတွင် အချို့သော ရေခံမြေခံအခြေ အနေများ၌ (ဒေသန္တရအစိုးရ၏) အလွှာအဆင့်အသီးသီးမှ ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အချို့သော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို အောက်ခြေအဆင့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များက ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပြီး (communes (မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရပ်ကျေးအဆင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်)၊ ခရိုင်များ၊ ကျေးရွာများ) အာဏာခွဲဝေခန့်ထားခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် တရားရုံးများ၏ အဆုံးအဖြတ်ဖြင့် အာဏာတည်စေမည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက် တစ်ခု အဖြစ်လည်းကောင်း (ထိုသို့ပြုလုပ်လျှင် မည်သည့်လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို မည်သည့် အဆင့်က ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာ၌ တရားရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ လွှမ်းမူရှိလာမည် ဖြစ်သည်) သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အာဏာတည်စေမည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်အဖြစ်လည်းကောင်း (အခြေခံမူအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အသိအမှတ်ပြုခြင်း သည် အဓိကအားဖြင့် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်စေလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည်) အသိအမှတ် ပြုနိုင် သည်။

ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများ

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များအား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေသုံးစွဲခွင့်ပေးပြီး ဗဟိုအစိုးရမှ သဘောတူညီချက်ပြုလုပ်၍ ပေးအပ်သည့် ထောက်ပံ့ကြေးအပေါ်အမှီသဟဲ ပြုစရာ မလိုဘဲ မိမိကိုယ်တိုင်စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းရှိစေသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများအပြားသည် ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဖော်ပြလေ့မရှိဘဲ ဒေသန္တရအစိုးရများ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို မည်မျှမည်မျှ ကျင့်သုံးရမည်ဆိုသည့် သတ်မှတ်ချက်ကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရန် ချန်ထား လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရမှ ရင်းမြစ်များခွဲဝေသတ်မှတ်ရေးအပေါ် ဒေသန္တရ အစိုးရက များစွာအဓိပြုရပြီး နောက်ဆက်တွဲရလဒ်အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် ဆုံးရှုံးနိုင်သည် (Fieldstad နှင့် Heggstad ၂၀၁၂: ၁)။

ထို့ကြောင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့များ၏ ဘဏ္ဍာ ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ရည်ညွှန်းချက်များကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း ကြသည်။ ဥပမာ အခွန်စည်းကျပ်ခွင့်များ၊ နိုင်ငံတော်အဆင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ အမတ်ကြေးများ အား ရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ချက်ဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေရှာဖွေခွင့် (ဥပမာ ချေးငွေများ၊ ငွေချေးစာချုပ်စာတမ်းများ၊ အဖိုးအခများ၊ အစိုးရ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုတို့အား အသုံးပြုစ များနှင့် ဒါက်ငွေများ)တို့ဖြစ်သည်။ သာဓကအနေဖြင့် ဂါနာနိုင်ငံသည် ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်အစိုးရ များကို နိုင်ငံတော်အဆင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ အမတ်ကြေးခွဲဝေပေးရန်အတွက် အထူးသီးသန့် ရံပုံငွေ ရှိသည် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၀ နှင့် ၂၅၂)။ ကော့စတာရီကာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၇၀)သည် ဒေသန္တရအစိုးရအား နိုင်ငံတော်၏ အသုံးစရိတ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ခွဲဝေပေးရန် အာမခံသည်။

နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းသည် အားလုံးနှင့်ကိုက်ညီမည်မဟုတ်ပေ - အချိုးအစားမတူညီမှုများနှင့် အထူးသီးသန့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်များ

အချိုးအစားမတူညီမှု

ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ ထိုဒေသများ၏ အခြေအနေများ၊ စွမ်းရည်များနှင့် လိုအပ်ချက်များအပေါ်မူတည်၍ မတူညီသော အချိုးအစားပုံစံများဖြင့် ပံ့ပိုးနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံ၏ အချို့ဒေသများတွင် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် အထူးသီးသန့် အတိုင်းအတာတစ်ခုကိုပေးခြင်း (သို့မဟုတ် ထိုသို့ပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ထက်အောက် ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမှ ပိုမိုတိုးမြှင့်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။) မြို့တော်များ သို့မဟုတ် အဓိက မြို့ကြီးများအတွက် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည့် အစီအမံတစ်ခုမှာ မြို့၏အတိုင်းအတာနှင့် လိုက်လျော ညီထွေဖြစ်မည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများထားရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ကင်ညာနိုင်ငံရှိ ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်မှာ ခရိုင်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေပေးမှုအပေါ် တွင် အခြေခံသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၈၄)သည် အဓိကမြို့ကြီးများအတွက် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့မှ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းချက် ပြုလုပ်ခွင့်ပေးသည်။ ကျွန်းစုများ သို့မဟုတ် ထိစပ်နေသည့် ပိုင်နက်နယ်မြေများသည်လည်း အထူးအစီအမံများလိုအပ်နိုင်သည်။ ဥပမာ အခြား

နိုင်ငံပိုင် နယ်မြေများကြားရှိ စပိန်နိုင်ငံပိုင် မြို့ကြီးနှစ်မြို့ဖြစ်သော ဂူတာနှင့် မယ်လီလာမြို့များအတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထားရှိသည်။

အထူးသီးသန့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်များ

အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရအဆင့်ရှိ ဝန်ဆောင်မှု သို့မဟုတ် မူဝါဒတစ်ရပ်အား စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် အထူးသီးသန့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များရှိသည်။ ထိုအာဏာပိုင်အဖွဲ့များအား မြူနီစီပယ်ကောင်စီများကဲ့သို့သော အထွေထွေရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့များနှင့် ရင်ဘောင်တန်းထားရှိသော်လည်း သိသာကွဲပြားမှုများ ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းလေ့ရှိသည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များတွင် စာသင်ကျောင်းဘုတ်အဖွဲ့များ၊ အိုးအိမ်၊ ပန်းခြံနှင့် ဆိပ်ကမ်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့များ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

ထို သီးသန့်အာဏာပိုင်အဖွဲ့များသည် သီးခြားလိုအပ်ချက်များအတွက် သင့်တော်သည့် အဖွဲ့များ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဥပမာ ဘာသာစကားကွဲပြားသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုရှိသော မြို့များတွင် မတူညီသော ဘာသာစကားအသုံးပြုကြသည့် အုပ်စုများအတွက် သီးခြားစာသင်ကျောင်း ဘုတ်အဖွဲ့များထားရန် လိုအပ်သည် (သာဓကတစ်ခုမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားနှင့် ပြင်သစ်ဘာသာစကား အသုံးပြုသောကျောင်းများရှိသည့် ကနေဒါနိုင်ငံ အွန်တယ်ရီယိုဒေသအတွက် မတူညီသော ဒေသန္တရ စာသင်ကျောင်းဘုတ်အဖွဲ့များဖြင့် ကြီးပျားဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်)။ သို့သော်ငြားလည်း အထူးသီးသန့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင် (စနစ်) ကို လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ အားထားလျှင် ရှုပ်ထွေးမှုများရှိခြင်း၊ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (တစ်ဖွဲ့နှင့် တစ်ဖွဲ့ကြား) ထွေးရောယှက်တင်ဖြစ်ခြင်း၊ တာဝန်ခံမှု မရှိခြင်းနှင့် မူဝါဒပဋိပက္ခများဖြစ်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားများအတွက်လည်း သက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် မည်သူကတာဝန်ယူသည်ကို သိရှိနိုင်ရန် ခက်ခဲစေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် စာသင်ကျောင်းဘုတ်အဖွဲ့များနှင့် အထူးသီးသန့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များအတွက် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အခြားဒေသန္တရ အာဏာပိုင်အဖွဲ့များအတွက် ပုံမှန်ကျင်းပပြုလုပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ယှဉ်လျှင် မဲထည့်သူလူဦးရေ နည်းပါးမှုများ မကြာခဏ ကြုံတွေ့ ရလေ့ရှိသည်။ အခြားထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်မှာ ကုန်ကျစရိတ်ဖြစ်သည်။ အထူးသီးသန့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိသည့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းသည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်ကို မြင့်တက်စေသည့်အတွက် အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားနိုင်သည်။

၄။ ရေခဲမြေအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပုံဖော်ရန် အတွက် အသင့်လျော်ဆုံးနည်းလမ်းရှာဖွေရာတွင် လည်းကောင်း၊ တိုတောင်းမှုရှိ၍ ယေဘုယျဆန်ပြီး စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့နိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှုနှင့် အခြားတစ်ဖက်တွင် အနုစိတ် ကာ လိုက်လျောညီထွေမရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ တိကျသေချာမှုတို့အကြား ဟန်ချက်ညီမျှတ သည့်အကောင်းဆုံး ဆုံးမှတ်တစ်ခု ရှာဖွေရာတွင်လည်းကောင်း နိုင်ငံအသီးသီး၏ ရေခဲမြေခံအခြေ အနေပေါ်မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အခြေအနေအရပ်ရပ်တွင် အသုံးချနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော အဖြေမှန်ဟူ၍ မရှိပေ။ သို့သော် အောက်ဖော်ပြပါ ရေခဲမြေခံအချက်များမှာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များတွင် ပါဝင်သည်။

အသွင်ပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ တိကျမှုအတိုင်းအတာသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အသိအမှတ် ပြုရန် သို့မဟုတ် အကာအကွယ်ပေးရန်ရည်ရွယ်သည့် အသားကျပြီးသား ရှိရင်းစွဲ ဒေသအင်စတီ ကျူးရှင်းများ ရှိ/မရှိ သို့မဟုတ် အဖွဲ့စည်းအသစ်များအား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း ပြု/ မပြု စသည့် အချက်ပေါ်တွင် မူတည်မည်ဖြစ်သည်။

- အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအသစ်အား အာဏာခွဲဝေမှုအထွေထွေနှင့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှု လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာ စေရန် ရည်ရွယ်လျှင် ဥပဒေပြုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးကို လိုအပ်သည်ထက် ပို၍ အမှီသဟဲပြုရန်မလိုဘဲ ထိုဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများအားဖွဲ့စည်းနိုင်မည့် အနုစိတ် ရေးဆွဲထားသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ လိုအပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံးရေးအတွက် ရှင်းလင်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန် ကို (ဒေသန္တရအဖွဲ့များအား) ပေးအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ဗဟိုအစိုးရ၏ အာဏာပြန်လည်သိုမှီးသိမ်း ဆည်းထားနိုင်သည့် အခြေအနေမှလည်း ရှောင်ရှားနိုင်မည်ဖြစ် သည်။
- သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်သည် ရှိရင်းစွဲ ကျင့်သုံးမှုစနစ်များ ပိုမိုကောင်းမွန်လာ စေရန်နှင့် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုကို တဖြေဖြေခြင်း ခွင့်ပြုရန်ရည်ရွယ်ပါက တိုတောင်း၍

ယေဘုယျဆန်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ သင့်တော်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖြစ်နိုင်သည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၃)

အဆိုပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ (က) အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးရန် အတွက်လော၊ (ခ) လက်ရှိ ပိုနေမြဲကျားနေမြဲအခြေအနေကို ကာကွယ်ရန် လော၊ (ဂ) ဗဟိုတွင် အာဏာစုစည်းထားရှိရန် အတွက်လော။

ယုံကြည်မှု

ဒေသန္တရအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရန်အတွက် အမျိုးသားအဆင့် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အား လွတ်လပ်စွာလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တစ်ရပ်ရေးဆွဲရေးသည် ဒေသန္တရလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အမျိုးသား ဥပဒေပြုအဖွဲ့များအကြားရှိ ယုံကြည်မှုနှင့် ကိုးစားမှုမြင့်မားသည့် အခြေအနေပေါ်တွင် မူတည်သည်။ အမျိုးသားအဆင့်ရှိ လူ အများ၏ လိုလားမှုနှင့် ယုံကြည်မှု နည်းပါးလျှင် လိုက်လျောညီထွေ မရှိသည့် အနစ်နာ ရေးဆွဲ ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အဆင်ပြေမည့် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်။ အသေးစိတ် ရေးဆွဲထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပေးအယူများမှာ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံး၏ မျှော်မှန်းချက် ခိုင်မာစေမှုကို မြှင့်တင်ပေးမည့်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက် သင်္ကေတ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခွင့်အရေးများကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းချ ထိန်းကျောင်းပေးသည့် ဥပဒေရေးရာ စာရွက်စာတမ်းများသာမကဘဲ နိုင်ငံ၏အမှတ်လက္ခဏာ၊ တိုင်းပြည်၏စရိုက်လက္ခဏာ၊ စိတ်ဓါတ်စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဝိသေသများကို သတင်းအချက် အလက်ပေး၍ ထင်ဟပ်စေသည့် နိုင်ငံရေးစာရွက်စာတမ်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၌ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ခိုင်မာအားကောင်းစွာ ရည်မှန်းချက်ထား ဆောင်ရွက်မှုသည် နိုင်ငံတော်မှ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်စီမံခွင့်ကို ရည်မှန်းချက်ထားဆောင်ရွက်သည်ဆို သည့် အမှတ်လက္ခဏာဖြင့် (ထိုသို့ရည်မှန်းချက်များ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကနဦး ဥပဒေများကို များစွာအမှီသဟဲ ပြုရသည့်တိုင်) တန်ဖိုးထားနိုင်သည်။

သဘောတူညီချက် အတိုင်းအတာ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်ရာတွင် ပါဝင်သူများအကြား ဒေသန္တရအစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ လုပ်ငန်းအတိုင်းအတာတို့အပေါ် သဘောထားကွဲလွဲမှုများရှိသည့် အခြေအနေမျိုး၌ ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ယေဘုယျဆန်ဆန် ခပ်ပါးပါးရေးဆွဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ သင့်လျော်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို အားပေးသူများနှင့် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လက်ကိုင်ပြုလုပ်သူများအကြား သိသာထင်ရှားသည့် သဘောထားကွဲလွဲမှုမျိုး ရှိသည့်အချိန်ဖြစ်သည်။ (ထိုသဘောထား ကွဲလွဲမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ပုံ (၄.၁) တွင် သဘာဝတစ်ခုကို လေ့လာနိုင်သည်။) ထိုသို့သော အခြေအနေ၌ (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှ ဒေသန္တရအစိုးရနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် သည့်အပိုင်းကို ချန်လှပ်ရန်နှင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုများကြောင့် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ပံ့ပိုးလုပ် ဆောင်ကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အဟန့်အတားမဖြစ်စေ ရန် (ခ) (ကနဦးဥပဒေအဆုံးအဖြတ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဆင့်တွင်မရှိဘဲ ပြောင်းရပြင်ရ လွယ်ကူသည့်အတွက်) အနိုင်ရသူနှင့် ရှုံးနိမ့်သူတို့အကြား ဆုံးရှုံးမှုကြီးကြီးမားမား မဖြစ်စေရန် အလိုငှာ (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့မှ ကနဦး ဥပဒေများ ဖြင့် အနှစ်သာရဖြည့်သွင်းခွင့်ပြုသည့်) ဒေသန္တရ ဥပဒေအပိုဒ်ငယ်များအား အသုံးပြုနိုင်သည်။

ပုံ(၄.၁) အတွေးအမြင်ယူဆချက်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း- ချက်နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်

ချက်နိုင်ငံသည် လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်ဖြစ်လာချိန်တွင် ဒေသန္တရအစိုးရစနစ် နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်မှာ ဝန်ကြီးချုပ် Vaclav Klaus နှင့် ထိုအချိန်က သမ္မတအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည့် Vaclav Havel တို့အကြား တင်းမာရသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဗျူရိုကရေစီယန္တရားအား နောက်ထပ်အဆင့်တစ်ခုထည့်သွင်း လိုက်ခြင်းမျှသာဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုအား အမှန်တစ်ကယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်/လုပ်နိုင်စွမ်းပေးရာတွင် အခြေခံအားဖြင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေး ဖြေလျှော့မှုဖြင့်သာ ပြုလုပ်နိုင်သည်ဆိုသည့် ရှုထောင့်ကို ဝန်ကြီးချုပ်မှ စွဲကိုင်သည်။ သမ္မတမှာ ဒေသန္တရအဆင့်ပြုလုပ်ခြင်းသည် ချက်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီ ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်း၊ လူထုပါဝင်မှုကို နက်ရှိုင်းစေခြင်း၊ ပြည်သူနှင့် အစိုးရအကြားရှိ ကင်းကွာမှုကို ပေါင်းကူးပေးခြင်း စသည်တို့ ပြုလုပ်ပေးနိုင်မည်ဆိုသည့် ရှုထောင့်ကို လက်ကိုင် ပြုခဲ့သည်။

ဖော်ပြပါသာကောမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးဆွေးနွေးရာတွင် အတွေးအမြင်သဘောထား၏ အရေးပါမှုကို သတိမမူကြသည့် အတွက်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ သဘောထားကွဲလွဲမှုသည် ဗဟိုနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအစုအဖွဲ့များ အကြား အာဏာရရှိရေးအတွက် လုံးပန်းကြသည့် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ သီးခြား လူနည်းစုများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ ဝင်ဆန့်နိုင်စေရန် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးကိစ္စရပ်လည်း မဟုတ်ပေ။ ထိုသဘောထားကွဲလွဲမှုမှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် မတူညီသော အတွေးအမြင်အယူအဆ နှစ်ရပ်ကြောင့်သာဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ ရွေးချယ်မှုများ သို့မဟုတ် လူထုဟစ်တိုင်၌ ပြည်သူလူထု ထုတ်ဖော်သည့် လိုလားချက်များနှင့် အဓိက သက်ဆိုင်ပါသလော။

ဒေသန္တရအဆင့်ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဝန်ကြီးချုပ်အတွက် အဓိကအားဖြင့် ထပ်ဆောင်းကုန်ကျစရိတ်ရှိသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ထိရောက်မှုဖြစ်ပြီး သမ္မတအတွက် အဓိကအားဖြင့် လူထုပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ချက်နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်ကိုကြည့်လျှင် လက်ဝဲ (ကွန်မြူနစ်များ)နှင့် လက်ယာ (ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒ) တို့၏ စီးပွားရေးအပြဋ္ဌာန်းခံအယူအဆမှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို ဦးစားပေးသည်။ ပြည်သူလူထုအား စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပုံပိုးသူများအဖြစ်ရှုမြင်ပြီး ဒီမိုကရေစီအရပါဝင်မှုသည် မူလကောင်းကျိုး အနည်းငယ်သာရှိသည်ဟု ရှုမြင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် စီးပွားရေးအပြဋ္ဌာန်းခံဝါဒမဟုတ်သော (ပြည်သူ့ ကိုယ်စားပြုရေး ဝါဒ၊ ခရစ်ယာန်ဒီမိုကရေစီနှင့် လက်ဝဲလစ်ဘရယ်ဝါဒများ)သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး သို့မဟုတ် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရေးကို အသားပေးလိုဟန်ရှိသည်။

ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး မဟာဗျူဟာများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် မိမိတို့လိုလားသည့် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်တိုင်းများသို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ထက် သာမန် ဥပဒေပြုခြင်းဖြင့်သွားခြင်းက ပိုမိုအရောက်လှမ်းနိုင်မည်ဟုထင်သော ဆွေးနွေးသူများသည် ယေဘုယျ ဆန်ဆန် ခပ်ပါးပါးသာရေးဆွဲထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုထောက်ခံရန် စိတ်ဝင်စားမှုရှိနိုင်သည်။

အမျိုးသားအဆင့် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၌အမြဲတစေ လူနည်းစုဖြစ်မည့် နယ်မြေဒေသအရ ပေါင်းစုနေသော တိုင်းရင်းသား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အားသာချက် တစ်ခုရှိနိုင်သည် (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် လူနည်းစုအား ဝီတိုအာဏာပေး၍ သာလွန်အများလက် ခံသဘောတူညီချက် လိုအပ်သည့်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။) ထို့ကြောင့် ခိုင်မာအားကောင်းသည့် ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်များအား ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ၌ ပါဝင်စေရေးမှာ ၎င်းတို့၏ လိုလားချက်တစ်ခုဖြစ်မည်။ ထိုသို့သော ဖြစ်ရပ်များတွင် ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်မှာ အမျိုးသားအဆင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် လူနည်းစု လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အထူးကိုယ်စားပြုခွင့်များ၊ သီးခြားလူနည်းစု ဝီတိုအာဏာ အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ ဘာသာစကားပေါင်းစုံကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းများ စသည်တို့ ပါဝင်နိုင်သော ကျယ်ပြောသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ရှိနိုင်သည်။

နိုင်ငံရေး တောင်းဆိုချက်

ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အားသာချက်၊လေးနက်မှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များ၏ သဘောသဘာဝသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းအတွက် သင့်တော်သည့်အတိုင်း အတာ ပမာဏနှင့် ဦးတည်ချက်တို့အပေါ် လွှမ်းမိုးလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုပေးပေးရန် ပျက်ကွက်သည့်အတွက်ကြောင့် ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး တောင်းဆိုမှုများ ပေါ်ပေါက်လာလျှင် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး (တာဝန်ခံမှုအား ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများအား စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းခြင်း၊ ပြည်သူတို့အား ဒေသန္တရဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ လမ်းစဉ်များနှင့် အကျိုးဆက်များ ဆုံးဖြတ်ရာ၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်နိုင်မှု အခွင့်အလမ်းများအား တိုးမြှင့်ပေးခြင်း စသဖြင့်) စနစ်၏ ထိရောက်မှုအား တိုးမြှင့်စေနိုင်သည့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မှုများအပေါ် အလေးပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အာဏာခွဲဝေပေးရန် တောင်းဆိုမှုများသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံ့ အရင်းအမြစ်များအား တရားမျှတမှုမရှိစွာ ဝေငှ ခွဲဝေသည်ဟူသော အယူအဆကြောင့်ဖြစ်ပါက နိုင်ငံ့အရင်းအမြစ်များအား ခွဲဝေရာတွင် ပိုမို တရားမျှတမှု ရှိစေရန် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ လိုအပ်နိုင်သည်။

လုံခြုံရေး အခြေအနေ

အချို့သော အခြေအနေများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ဆက်နွယ်သော အကြမ်းဖက်မှု၊ လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းမှု စသည်တို့အမြစ်တွယ်နေပြီဖြစ်သော နိုင်ငံ့လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များသည် ဒေသခံ ပြည်သူလူထုထံသို့ အာဏာများ ထိထိရောက်ရောက် ခွဲဝေမှုအပေါ် အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ လုံခြုံရေးကန့်သတ်ချက်များသည် နိုင်ငံ၏ အချို့နေရာများတွင်သာ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသောကြောင့် ကျန်ရှိသောဒေသများမှာမူ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား ထိထိရောက်ရောက် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပြောင်းလွယ် ပြင်လွယ်ရန် (ဥပမာ - ဗဟို အစိုးရမှ ခန့်အပ်ထားသူများအား ဥပဒေအာဏာတည်စေရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်ခွင့် ပေးခြင်း) လိုအပ်ပေသည်။ သို့သော် အာဏာရှင်ဆန်သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမှ ကင်းလွတ်စေရန် အထက်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် သင့်လျော်သော အဟန့်အတားများ (ဥပမာ - ဥပဒေ

ပြုရေး၏ ခွင့်ပြုချက်၊ အချိန်ကာလ ကန့်သတ်ချက်များ၊ ဗဟိုအစိုးရ၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှု စည်းကမ်းများအား တရားရေးဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း) နှင့် တွဲဖက်၍ ပြဋ္ဌာန်းရပေမည်။

တရားမဥပဒေနှင့်အပြိုင် အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေ ကျင့်သုံးပုံစံများချက်

ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံ၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်တို့မှာ - (၁) နပိုလီယန်ခေတ် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဆင်းသက်လာသော ဒေသန္တရအစိုးရစနစ် ကျင့်သုံးသည့် ဥပဒေဥပဒေစနစ် (ရောမ) ဓလေ့ထုံးတမ်း၏ လွှမ်းမိုးခြင်းခံရသော နိုင်ငံများနှင့် (၂) အင်္ဂလန် အလယ်ခေတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှ ဆင်းသက်လာသော ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်များ ကျင့်သုံးသည့် အင်္ဂလိပ်ဥပဒေစနစ် ဓလေ့ထုံးတမ်း၏ လွှမ်းမိုးခြင်းခံရသော နိုင်ငံများအကြားတွင် ထင်ရှားသော ကွဲပြားချက်များ ရှိပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေဥပဒေစနစ် ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဌာနများနှင့် လက်အောက်ခံဌာနများသည် ပိရမစ်သဏ္ဍာန်အနေဖြင့် စနစ်တကျ ပေါင်းစည်းကာ နယ်မြေဒေသ တစ်ခုလုံးအား ဖြန့်ကျက်အုပ်ချုပ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဥပဒေ စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများတွင်မူ အများအားဖြင့် ရောထွေးနေသော ပုံစံစနစ်များတည်ရှိနေပြီး မြို့ကြီးများနှင့် မြို့ငယ်များရှိ အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံစံမှာ ပတ်ဝန်းကျင်တိုက်ရိုက် ကောင်စီများ သို့မဟုတ် ခရိုင်များ၏ အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံစံနှင့် မတူညီပေ။

ထို့အပြင် ဥပဒေဥပဒေစနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများရှိ မြို့တော်ဝန်များကဲ့သို့သော ဒေသန္တရအစိုးရအရာရှိများထံ၌ လုပ်ငန်းဆောင်တာနှစ်ရပ်ရှိသည်။ ဒေသန္တရကောင်စီ၏ အကြီးအမှူးအဖြစ် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်ဆင့်၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မြို့တော်ဝန်များသည် ဒေသန္တရကောင်စီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဒေသတွင်းတွင် နိုင်ငံတော်၏ အဓိကကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်လည်းကောင်း (စီရင်စုနယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကဲ့သို့သော ဗဟိုမှတိုက်ရိုက်ခန့်ထားသည့် အရာရှိ) တာဝန်ဝတ္တရားနှစ်မျိုးရှိနိုင်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် တာဝန်များထမ်းဆောင်ရာတွင် ၎င်းတို့ထက် ရာထူးပိုကြီးသည့် အာဏာပိုင်များမှသည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးအဆင့်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးလမ်းညွှန်မှုနှင့် ဝီတိုအာဏာအောက်သို့ မြို့တော်ဝန်များ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။

အခြားတစ်ဖက်တွင် အင်္ဂလိပ် ဥပဒေ စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများ၌ ဒေသန္တရအရာရှိများသည် သီးသန့်အစုအဖွဲ့ တစ်ခုဖြစ်သည့် မြို့နယ်(သို့) ခရိုင်တစ်ခု၏ အရာရှိများဖြစ်ကြသည်။ နိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့အရာထမ်းများ မဟုတ်ကြပေ။ စည်းမျဉ်းအရ နိုင်ငံအစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်ဆင့်တွင် ပါဝင်သူများမဟုတ်သည့် ဒေသန္တရအရာရှိများသည် ရာထူးပိုကြီးသည့် အာဏာပိုင်များထံမှ အမိန့်နှင့် ညွှန်ကြားချက် ရယူလေ့မရှိပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများမှ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေအစဉ်အလာ တစ်ခုလုံးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှု တစ်ခုလုံးအား ပြောင်းလဲစေနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရရှိသည့် အခြေအနေမှာ မရှိသလောက် ရှားပါးပေသည်။ ထို့ကြောင့်

အထက်ပါ ကွဲပြားချက်များအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည့် နောက်ခံအခြေအနေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ရှုမြင်ရန် လိုအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် စံသတ်မှတ်ချက်ပုံစံများနှင့် သာကေများ အား လေ့လာစူးစမ်းရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအစဉ်အလာ မတူညီသော အိမ်နီးနားချင်း နိုင်ငံများထက် ပထဝီအနေအထားအရ ဝေးလန်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေ အစဉ်အလာတူသည့် နိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်တွဲသုံးသပ်ခြင်းက ပို၍ သင့်လျော်ပေမည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်

အချို့သော ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တို့တွင် ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ ပုံစံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံယန္တရားများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားမှုအင်မတန်မှ နည်းပါးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဆိုပါအချက်များကို ဖက်ဒရယ် စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသော တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ရှိ ဥပဒေပြုအဖွဲ့များက (အချို့ ကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံတော် အဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှ) ဆုံးဖြတ်ပေးသောကြောင့်ဖြစ် သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေဖွဲ့စည်းပုံ (ဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၂) တွင် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်မှာ 'ပြည်နယ် အသီးသီးတွင် ဥပဒေပြုအာဏာသည် ထိုပြည်နယ်ရှိ ဒေသန္တရ အင်စတီကျူးရှင်း ဥပဒေများကို သီးသန့်ပြုလုပ်နိုင်သည်'။ သို့သော်ငြားလည်း အခြားသော ဖက်ဒရယ် တိုင်းပြည်များတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အထက်မှအာဏာကို ဒေသန္တရအသိုင်း အဝိုင်း အောက်ခြေထိတိုင်အောင် တိကျရှင်းလင်းစွာ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ပြီး ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီ အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသေးစိတ်သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသည်။ ဥပမာ- ဘရာဇီး၊ စပိန်၊ အိန္ဒိယ နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ

နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ

ဗဟိုအစိုးရ၏ အာဏာကို ဒေသန္တရအစိုးရ သို့လွှဲပြောင်းသောစနစ်သည် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုတို့ကို အားပေးမြှင့်တင်ရေး၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ အားကောင်း တိုးတက်စေရေး၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ အားကောင်းစေရေး (UN-Habitat 2002, ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေလွှတ်တော် 2004) တို့အတွက် နည်းလမ်းတစ်သွယ်ဖြစ်စေသော ကြောင့် နိုင်ငံတကာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အေဂျင်စီများမှ ပံ့ပိုးကူညီ လေ့ ရှိကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်စဉ်အတွင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် လိုအပ်နိုင်ချေရှိသော စံနှုန်းများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ ဒေသန္တရအစိုးရ အတွက် ဖော်ဆောင်ပေးခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နေသဟာယသည် ကောင်းမွန်သော ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီနှင့် ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အလေ့အကျင့်ကောင်းဆိုင်ရာ (နေ

သဟာယ ဒေသခံအုပ်ချုပ်မှု ဖိုရမ်၊ ၂၀၀၅) Aberdeen မူများကို ကိုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အများပိုင်ဝင်၍ နိုင်ငံသားကို အလေးပေးသည့် ဒေသန္တရဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖြစ်စဉ်ပေါ်ထွန်းလာရန်၊ ထိုဖြစ်စဉ်သည် ဒေသခံပြည်သူလူထုအတွက် အကျိုးအမြတ် ဖြစ်ထွန်းစေရန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံသားတို့၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများအနက်မှ အရေးကြီးသော စာချုပ်စာတမ်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရဆိုင်ရာဥပဒေပဋိညာဉ်(၁၉၈၆)သည်ဒေသန္တရအစိုးရအားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် တတ်စွမ်းသမျှ အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်ဟု လည်းကောင်း (အောက်ဖော်ပြပါ လေးထောင့်ကွက် ဇယားကို လေ့လာပါ)၊လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကျယ်ပြောသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတိုင်း အတာရှိသင့်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများကိုဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ခွင့်ရရှိ၍ နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထိုဒေသန္တရအစိုးရများနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှု ပြုသင့်သည်ဟုလည်းကောင်း အကြံပြုထောက်ခံထားသည်။

ထို့အပြင် မြို့ကြီးများ အစုအဖွဲ့နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ (UCLG ၂၀၀၈)၊ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင် များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသမ္မတ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မြို့တော်ဝန်များ ပါလီမန်ကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးသော ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအသင်းအဖွဲ့များသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ကြသည်။ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် အနေဖြင့် ထပ်ဆောင်း လမ်းညွှန်မှု များ ရရှိရန်အတွက် အဆိုပါနိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ဆန္ဒရှိနိုင်ပေသည်။ (ပုံ ၄.၂ အား ဥပမာအဖြစ် ကြည့်ပါ။)

ပုံ (၄.၂) ဒေသန္တရအစိုးရ ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း- အိုင်ယာလန်နှင့် မော်လ်တာတို့မှ နိုင်ငံတကာကတိကဝတ်များကိုလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း

အိုင်ယာလန် (လူဦးရေ ၄.၆ သန်း) နှင့် မော်လ်တာ (လူဦးရေ ၀.၄ သန်း)နိုင်ငံတို့သည် တစ်ပြည်ထောင်ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသည့် တိုင်းပြည်များဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် မူလအစဉ် ဒေသန္တရအစိုးရဟူ၍ မဖော်ပြပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏စနစ်ပုံစံကို လိုက်နာကျင့်သုံးသည့် ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်အား သာမန် ဥပဒေ ဖြင့် ထိန်းကျောင်းရမည့် အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ်သာ ရှုမြင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အိုင်ယာလန်နှင့် မော်လ်တာ တို့သည် ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရဆိုင်ရာ ဥပဒေပဋိညာဉ်တွင် သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ရေးထိုး သူများဖြစ်လာသည်။ဒေသန္တရအစိုးရအားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်တတ်စွမ်းသမျှအသိအမှတ် ပြုရန် လိုအပ်လာခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုရေးကို ၎င်းနိုင်ငံတို့၏ အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေတွင် နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၁၉၉၉ ခုနှစ် အိုင်ယာလန်၌ ကျင်းပသော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် အများပြည်သူမှ အတည်ပြုပေးခဲ့သော အကြိမ် ၂၀ မြောက် ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်သည် ဒေသန္တရအစိုးရအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့ပြီး ဒေသန္တရကောင်စီဝင်များအတွက် ငါးနှစ်ကာလအထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက်ပေး၍ ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများအား ရွှေ့ဆိုင်းလေ့ရှိသည့် ယခင်အစဉ်အလာကို ဇာတ်သိမ်းစေခဲ့သည်။ မော်လ်တာတွင် ၁၉၉၃ ခုနှစ်တိုင်အောင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ မဲခွဲရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော ဒေသန္တရ အစိုးရဟူ၍ မရှိခဲ့ပေ။ ထိုကာလများတွင် သာမန်ဥပဒေဖြင့်သာ ဒေသန္တရ ကောင်စီများကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် မော်လ်တာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ဒေသန္တရကောင်စီဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့်အတွက် ၎င်းတို့၏တရားဝင်မှုနှင့် တည်မြဲမှုတို့ကို ပိုမို ခိုင်မာအားကောင်းစေခဲ့သည်။

၅။ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီအားကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့်မြှင့်တင်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲများ စီမံကျင့်ပေးခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုရှိစေရန်အတွက် (နိုင်ငံအများအပြားတွင် မဲဆန္ဒနယ်များအား နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ပေးသည့်) နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများ ၊ (မဲဆန္ဒရှင်များအား စာရင်းသွင်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ကို ကြီးကြပ်ပေးသည့်) ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ သို့မဟုတ် တရားရုံးများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသည် ဒေသန္တရစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဗဟိုအစိုးရများအပေါ် အမှီအခိုမရှိသင့်ပေ။ (အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်များ၊ အာဏာပိုင်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စွပ်စွဲတိုင်တန်းချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသည့် အဖွဲ့များ၊ စာရင်းစစ်များအပါအဝင်) လွတ်လပ်သော စိစစ်မှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် ပြည်သူ့ကျင့်ဝတ်များဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသန္တရ အဖွဲ့များထံ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သက်ရောက်စေပြီး ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များ၏ အာဏာအလွဲသုံးစား ပြုမှုကို ဌာနဆိုင်ရာ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများဖြင့် စစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထပ်ဆောင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် စတုတ္ထမဏ္ဍိုင် အမည်ခံ အဖွဲ့အစည်းများကို အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားပြီး ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် ကြားနေရေးဝါဒကို အာမခံချက်ပေးသည်။ နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များနှင့် အလားတူအခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဆက်လက်သိရှိလိုပါက International IDEA ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး စာစောင်အမှတ် ၁၉၊ “စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်များ” ရှိ ဆွေးနွေးချက်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ပါသည်။

ပြစ်တင်မှုခြင်း၊ စွပ်စွဲခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုတ်သိမ်းခြင်း

မြို့တော်ဝင်များနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခြားအရာရှိများအား သတ်မှတ်ကာလ တစ်ခုဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်လေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲပုဂ္ဂိုလ်၏ အရည်အချင်း ပြည့်မှီခြင်းမရှိမှုမှာ သိသာထင်ရှားလျှင် သို့မဟုတ် အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်သည် ပေါ့ဆသယံဇာတဖြစ်ခဲ့လျှင် သို့တည်းမဟုတ် အခွင့်အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်ခဲ့လျှင် မည်သို့ဖြစ်မည်နည်း။ ထိုကဲ့သို့ အဖြစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်ပါက အဆိုပါမြို့တော်ဝန် (သို့) အကြီးတန်းအဆင့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင် အရာရှိအား

ဥပဒေအရရုံးမှ ဖယ်ရှားနိုင်ရန်အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ရပ် လိုအပ်ပေသည်။ ထိုသို့ဖယ်ရှားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအား

- (က) ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်အတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် အများစုထောက်ခံမဲစနစ်ဖြင့် ကောင်စီမှ မြို့တော်ဝန်အား ရာထူးမှဖယ်ရှားနိုင်မည့် ပြစ်တင်ရုံ့ချခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပုံစံ
- (ခ) ကောင်စီမှ မြို့တော်ဝန်အား သက်ဆိုင်ရာပြစ်မှု သို့မဟုတ် ပြစ်မှုငယ်ဖြင့် (တရားရေး သို့မဟုတ် တရားရေးတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့်) စွဲချက်တင်နိုင် သည့် စွပ်စွဲရေးဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပုံစံ
- (ဂ) ပြည်သူ့လူထုမှ မြို့တော်ဝန် သို့မဟုတ် အခြားအာဏာပိုင်များကို ဖြုတ်ချရေးအတွက် လူထုမှ လက်မှတ်ရေးထိုးတောင်းဆိုနိုင်သည့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုတ်သိမ်း ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပုံစံတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဖြစ်စဉ် (ဂ)တွင်သတ်မှတ်ထားသောလက်မှတ်အရေအတွက်ရရှိပြီး(အခြားသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လည်း ကိုက်ညီမှုရှိလျှင်) မြို့တော်ဝန် (သို့) အာဏာပိုင်အရာရှိများအား ရာထူးမှဖယ်ရှား ရေးအတွက် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုတ်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးရန် လူထုအား ဆင့်ခေါ်နိုင်သည်။ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုတ်သိမ်းခြင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်ထက် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ပိုမိုတွေ့ရ လေ့ရှိသည်။ ဂျပန်နှင့် ဝီရူးတို့ကဲ့သို့သော ကွဲပြားခြားနားသည့် နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရ အရာရှိများအား စည်းကမ်းလိုက်နာစေရန်အလို့ငှာ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှ ရုတ် သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ပုံမှန်ကျင့်သုံးကြသည်။

တိုက်ရိုက်ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီ

ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များအား ဒေသန္တရ အရေးကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲ များကျင်းပနိုင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများဖြင့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ခွင့်ပြုထားသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထို နိုင်ငံများတွင် ဝီရူး (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၂)၊ ပိုလန် (စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၇၀) နှင့် ပေါ်တူဂီ (စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၄၀) ပါဝင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများသည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး အကြေအလည်ဆွေးနွေးမှုများအတွက် အားကောင်းသော လက်နက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဝီရူးနိုင်ငံတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများကြောင့် ထိခိုက်နိုင်သည့် ဒေသခံ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ဒေသဆိုင် ရာ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပြုလုပ်ကြသည် (Enlace Nacional, ၂၀၁၃)။ ဂျာမနီ နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားတို့အား ကနဦးလုပ်ငန်းများလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသည်။ ထိုအချက်ကို ပြည်နယ် ၁၆ ခုလုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင်ဖော်ပြထားပြီး အခြေခံလူတန်းစားများပါဝင်သည့် လက်မှတ်ရေးထိုး တောင်းဆိုမှု (လိုအပ်ချက်အနေဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ထောက်ခံချက် ၂.၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း

ထိ ပြည်နယ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စုံစမ်းမေးမြန်းမှုပေါ်မူတည်၍ဖြင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲပြုလုပ်ရန် တောင်းဆိုခွင့်ရှိစေသည်။ (တက်စ်မန်း နှင့် ကာချနာ ၂၀၁၁)

အားလုံးပါဝင်သော ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်

ဘော့စ်ဝါနာတွင် ဂေါတလာဟု အမည်ရသော အားလုံးပါဝင်သော ကျေးရွာအစည်းအဝေး ပုံစံ တစ်ခုရှိပြီး ထိုအစည်းအဝေးသည် ကျေးလက်ဒေသ အစိုးရအတွက် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍ တစ်ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ (ဟုဂ် နှင့် ဆိုမိုလီခေး ၁၉၉၈၊ ၈၈ - ၉၀) ထို ပြည်သူ့ တွေ့ဆုံပွဲများ တွင်တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီပါဝင်အကြံပြုဆွေးနွေးခွင့်ရှိသည့်အပြင်လက်မှတ်ရေးထိုးတောင်းဆို ခြင်းနှင့် တိုင်ကြားစာတင်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်မှ ဦးစီးဆောင်ရွက်လေ့ ရှိသော ဤအုပ်ချုပ်မှု အစဉ်အလာပုံစံအား ဘော့စ်ဝါနာ၏ ဒေသန္တရအစိုးရ အက်ဥပဒေတွင် ထည့် သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ပုံမှန် ဂေါတလာအစည်းအဝေးများကို ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ တက်ရောက်ရ သည်အထိ အရေးကြီးသည်ဟု သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ (အရစ်တေး ၁၉၉၁၊ ၄၈၃)

ဘိုလစ်ဗီးယားတွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်၌ ပြည်သူတို့၏ ပါဝင်အကြံပြုဆွေးနွေးခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ ထုတ်ပြန်သည့်အချိန်မှစ၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၊ တောင်သူလယ်သမားများနှင့် ကျေး လက်ဒေသ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးပြောရေးဆိုခွင့် ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် အထူးသဖြင့် ရည်ရွယ်သော အားလုံးပါဝင်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။

ဘရာဇီးတွင် ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်၁၄၀ ခန့် (၁၉၈၉ တွင် ပထမဆုံးနယ်အဖြစ် ပေါ်တို အယ်လီဂရီနယ်)သည် ဒေသအဆင့်ရှိအခြေခံလူထု အစည်းအဝေးများမှတဆင့်အားလုံးပါဝင်သော ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ကို တည်ထောင်ပေးခဲ့သည်။ အားလုံးပါဝင်သော ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် မိမိတို့ ရွေးကောက်ထားသော ဒေသအဆင့်ရှိ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးကိုယ်စားလှယ်များ၏ အကူအညီဖြင့် မြို့တော်၏ လိုအပ်သော ကုန်ကျစရိတ်အမြောက်အမြားကို စီမံခန့်ခွဲကြသည်။ အောင်မြင်မှုရလဒ်များ အဖြစ် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ဒေသများတွင် အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ တိုးတက်လာခြင်း၊ နေ့ကလေးထိန်း စောင့်ရှောက်ရေးကျောင်းများအရေအတွက် တိုးပွားလာခြင်း၊ လမ်းများ ဖောက် လုပ်ခြင်း၊ ရေပေးဝေခြင်းနှင့် အိမ်တိုင်းအတွက် ရေဆိုးစနစ်များ ပြုပြင်တည်ဆောက်ပေးခြင်းများရရှိ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ပြည်တွင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရစေပြီး ယခင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး နည်းစနစ်များတွင် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာပြီး အားလုံးပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ် များဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ (ဆင်တိုမာ၊ ဟာ့ဇ်ဘာဂျ် နှင့် ရော့ခ်ခီ ၂၀၀၈၊ ၁၆၇ - ၈)

သို့ရာတွင် ဤကဲ့သို့ အားလုံးပါဝင်သော ဒီမိုကရေစီ စနစ်သုံး အဖွဲ့အစည်းများသည် ဘော့စ်ဝါနာ၊ ဘိုလစ်ဗီးယားနှင့် ဘရာဇီးလ် တို့၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့်ခွဲတစ်ခုအနေဖြင့်သာ တည်ရှိနေသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအစား သာမန်ဥပဒေဖြင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ ကျင့်သုံးမှုပုံစံအနေဖြင့်သာ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်များ

ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ဒေသအလိုက် ရွေးကောက်ထားသော ကောင်စီများနှင့် အာဏာပိုင် အရာရှိများအနေဖြင့် မိမိဒေသ သာယာဝပြောရေးအတွက် လုံလောက်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာများရှိပြီး ထိုကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အာဏာများကို ဒေသခံပြည်သူများအပေါ် မှန်မှန်ကန်ကန် ကျင့်သုံးရန်တာဝန်ရှိသည်။ သို့သော် ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များ တာဝန်ယူနေဆဲကာလအတွင်းမှာလဲ အထက်အာဏာပိုင်များ ယာယီကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရသည့် ကိစ္စရပ်များ ရှိလာနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များတွင် လိုအပ်နိုင်သည်။ (ဥပမာအားဖြင့် ဒေသ တွင်းပဋိပက္ခများကြောင့် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပမှုကို မပြုလုပ်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင်) သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်စီမံရေးပျက်ကွက်မှုများကြောင့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးသည့်အပိုင်းကို မထိခိုက်စေ ရန် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ သို့သော်လည်း ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို အလွန်အမင်း သို့မဟုတ် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်မှုမရှိစွာ ကျင့်သုံးခြင်းသည် ဒေသန္တရတာဝန်ခံမှုကို လျော့ပါးစေနိုင်သည်။ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ခွင့်ပြုရာတွင် အလွန်အမင်း သို့မဟုတ် ကျိုးကြောင်း မညီညွတ်သော ကျင့်သုံးမှုများအား ကန့်သတ်ရမည့်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်း ချက်များတွင် အစိုးရအထက်အဆင့်များမှ ဒေသန္တရဆုံးဖြတ်ချက်ချရာ၌ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခြေအနေများကို ပြဌာန်းနိုင်သည်။ ထိုသို့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များကို စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။

- ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် (ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၂.၆) ကျယ်ပြောသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုကို ကျင့်သုံးသည်။ ထိုနည်းလမ်းအရ ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်ခြင်းမှကာကွယ်ရန် ကြီးကြပ်ခွင့်အာဏာ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ် ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ၏ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို ဥပဒေပြုဖြင့်ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည်။
- တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုံခြုံ ရေးအစီအမံများ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ "မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သို့မဟုတ် သာမန်ဥပဒေအရ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များကို ပြည့်မီအောင် မထမ်းဆောင်နိုင်လျှင်" မြို့တော် စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၌ တိုင်းဒေသကြီး ပြည်နယ်အစိုးရမှ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ တိုင်းဒေသကြီး ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သို့ ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို လွှဲပြောင်းရယူနိုင်သည်။ ထို့နောက် 'ချွင်းချက်အခြေ အနေများတွင်' ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအား ဖျက်သိမ်းနိုင်ပြီး ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲ များ ပြန်လည်ကျင်းပမီ အဆိုပါဒေသအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတစ်ဦးအား ယာယီ ခန့်အပ် နိုင်သည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဝန်ကြီးအဖွဲ့နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီ(တောင်အာဖရိက ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်) သို့

တင်ပြရမည်။ ၎င်းအဖွဲ့အစည်း နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ဤသို့ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုအား ရပ်စဲနိုင် သည့် အာဏာရှိသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများသည် အဓိက တာဝန်များကို မထမ်းဆောင်နိုင်သော သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုများကို မထမ်းရွက် နိုင်သော ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့များ ပြန်လည်ကုစားရပ်တည်နိုင်မည့် အစီအစဉ်တစ်ရပ် ကိုလည်း ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်သည်။

၆။ ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီအစား အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့်စနစ်များ

ပဟိုအစိုးရမှ ခန့်အပ်ထားသော ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့များ

အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံအဆင့် ကိုယ်စားပြုအစိုးရရှိသော်လည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒေသန္တရအစိုးရ မရှိပေ။ ဥပမာအားဖြင့် မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များကို ပြည်နယ် အစိုးရများမှ ခန့်အပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှာ ဒေသန္တရအစိုးရများတွင် ရှိရမည့် ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်းများနှင့်မကိုက်ညီသော်လည်း ပြည်နယ်၏ လုပ်နိုင်စွမ်း အလွန် ကျဆင်းနေခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသအချို့၌ စိုးရိမ်ရသော လုံခြုံရေးအခြေအနေများကြောင့် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းကို အဟန့်အတားဖြစ်စေခြင်း စသည့် ချွင်းချက်သတ်မှတ်ရမည့် အခြေအနေများတွင်မူ ဆီလျော်မှုရှိနိုင်သည်။ ထိုခန့်အပ်ခံ ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ပါက အများပြည်သူ သို့မဟုတ် ဒေသခံအုပ်စု ခေါင်းဆောင်များနှင့် (တရားဝင် သို့မဟုတ် အလွတ်သဘော) ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီး အားလုံးပါဝင်သော ကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အရာရှိများ ခန့်အပ်ခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။

ထုံးတမ်းအစဉ်အလာ ခေါင်းဆောင်မှုစနစ်မှတစ်ဆင့် ဒေသန္တရအစိုးရ ဖွဲ့စည်းခြင်း

အချို့သော အခြေအနေများတွင် မျိုးနွယ်စုခေါင်းဆောင်များ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များ ကဲ့သို့သော မိရိုးဖလာ အုပ်ချုပ်သူများသည် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းခြင်း၊ အမိန့်အာဏာထိန်းသိမ်းခြင်း၊ အခွန်များကောက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် ရွာသူကြီးများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း အစရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို တရားဝင် သို့မဟုတ် အလွတ်သဘော ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ရိုးရာခေါင်းဆောင်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုနေရာ တစ်နေရာပေးအပ်ထားကြသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ရိုးရာခေါင်းဆောင်များ၏ ဩဇာအာဏာကို ခိုင်မာစေသော်လည်း အချို့သော တာဝန်ဝတ္တရားများ ၎င်းတို့အပေါ်ကျရောက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ပို၍တိကျသော ဥပဒေဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များဖြင့်လည်း ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆီယာရာ လီယွန်တွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ် မျိုးနွယ်စုအကြီးအကဲဆိုင်ရာ ဥပဒေတို့၌ မျိုးနွယ်စုခေါင်းဆောင်များ ရွေးကောက်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများထမ်းရွက်ရန် ဥပဒေဖြင့်

ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် (ဥပမာအားဖြင့် မျိုးနွယ်စုခေါင်းဆောင်များကို မျိုးနွယ်စု လူကြီးများ၏ အကြံပေးချက်အတိုင်းဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်သောအခါ သို့မဟုတ် ရွာသူကြီးများကို ရွာသူရွာသားများမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သောအခါ) အများပြည်သူတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုနှင့် ၎င်းတို့ အပေါ် တာဝန်ယူမှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိလာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် သက်ဆိုင်ရာ အခြေ အနေများ၌ ဤအဖွဲ့အစည်းများအား ဒေသခံဒီမိုကရေစီ ပုံစံစနစ်တစ်ခုအဖြစ် ယူဆနိုင်သည်။

၇။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးဆိုင်ရာပေးခွန်းများ

- ၁။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အဘယ်နည်း။ နိုင်ငံတော်မူဝါဒများအား သက်ဆိုင်ရာ ဒေသအလိုက် လိုအပ်သလိုပြင်ဆင်၍ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည့် ယန္တရား တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်ပါသလော။ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ သာယာဝပြောရေးကို အထောက်အကူပြုရာတွင် ပို၍ကျယ်ပြန့်သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသလော။ ၎င်းသည် သာယာဝပြောစေရန် ဦးဆောင်နိုင်ပါသလော။ ခိုင်မာသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာများ အပ်နှင်းထားပါသလော။
- ၂။ နိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေမှာ အဘယ်နည်း။ ပဏာမ ခန့်မှန်းတွက်ချက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ထားပါသလော။ ဤ ကုန်ကျစရိတ်များကို ရှေ့ရှည်သုံးစွဲနိုင်ပါမည်လော။ အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ၏ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဖြစ်ပါသလော။ တိုင်းပြည်သည် ကျခံသုံးစွဲနိုင်ခြင်း မရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရ စနစ်တစ်ခုကြောင့် ဝန်ပိုခြင်း မရှိစေရန် ဥပမာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြောင်းလဲပြုပြင်ရန် လွယ်ကူမှု - အစရှိသည့် မည်သည့်ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်သနည်း။ (ဥပမာ- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် လိုက်လျောညီထွေ ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း)
- ၃။ နိုင်ငံ၏ လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ်ခွန်အားမှာ အဘယ်နည်း။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ကျယ်ပြောသည့်စနစ်တွင် ခန့်အပ်ရန် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသော ပညာတတ်ဝန်ထမ်းအင်အား လုံလုံလောက်လောက်ရှိပါသလော။ ဤသို့သော စွမ်းအားအရင်းအမြစ် နိုင်ငံတစ်ခုတွင် ရှိပါသလော။
- ၄။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သော တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားသော လူနည်းစုများ ရှိပါသလား။ ဗဟိုအစိုးရ၏လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို နယ်မြေအလိုက် ခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် မည်မျှ အထိ ဤလူနည်းစုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အခြား မည်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသနည်း။ (ဥပမာ - ဘာသာစကား အခွင့်အရေးများ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရေးအတွက် ဥပဒေအပိုဒ်ငယ်များ၊ ဗဟိုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ၎င်းလူနည်းစုများအတွက် သီးသန့်ရာထူးနေရာများ။)

- ၅။ ထပ်ဆောင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအပ်နှင်းနိုင်မည့် လက်ရှိကောင်းစွာလုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသည့် ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ ရှိပါသလော။ သို့မဟုတ် ဤ အဖွဲ့အစည်းများကို အခြေခံအုတ်မြစ်ချ၍ ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရမည်လော။ ထိုသို့ ဖွဲ့စည်းရမည်ဆိုပါက ယင်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်ဥပဒေ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ကနဦးဥပဒေများ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သင့်ပါသလော။
- ၆။ ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် တောင်းဆိုချက်များသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း၌ တပြေးညီ တောင်းဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသလော။ သို့မဟုတ် အချို့သောဒေသများတွင်သာ တောင်းဆိုကြပါသလော။ အချို့ဒေသများတွင်သာ တောင်းဆိုကြသည်ဆိုပါက ထိုဒေသများကိုသာ အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးသော စီမံချက်သည် ဒေသအားလုံးအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးသော စီမံချက်ထက် ပို၍သင့်လျော်သော ဖြေရှင်းချက်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါမည်လား။ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဒီမိုကရေစီ၏ စံပုံစံများကို မကျင့်သုံးနိုင်သော သီးခြားဒေသများ (ဥပမာ - မျိုးနွယ်စုဒေသများ၊ အငြင်းပွားမှုများ ရှိနေသော ဒေသများ) ရှိနေပါသလား။
- ၇။ ပြည်သူတို့အပေါ် သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာကိုယ်စားပြု၍ မဆိုင်မတွ တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းပေးမည့် ဒေသန္တရ အစိုးရတစ်ရပ်ကို မည်သို့ ဖွဲ့စည်းပြုလုပ်နိုင်မည်နည်း။ အခြေအနေတစ်ခုချင်းစီတွင် သင့်တော်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးပုံစံမှာ အဘယ်နည်း (ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ ရာထူးသက်တမ်းများ၊ စီမံခန့်ခွဲရေးပုံစံများ)။ ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သာမက ဒေသတွင်းအဆင့်၌ ဒီမိုကရေစီမြှင့်တင်ရန် တောင်းဆိုမှု ရှိနေပါသလော။
- ၈။ ဗဟိုအစိုးရမှ ဒေသန္တရအစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို အကျင့်ပျက်ချစားသော ဘက်လိုက်သော သို့မဟုတ် မထိရောက်သော သဘောဖြင့် မကျင့်သုံးစေရန် မည်သည့်အကာအကွယ်များ သို့မဟုတ် အာမခံချက်များ လိုအပ်ပါမည်နည်း။ အရေးပေါ်အခြေအနေများ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်စီမံမှု ပျက်ကွက်သည့် အခြေအနေများတွင် အထက်အာဏာပိုင်အဖွဲ့များမှ ကြားဝင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာတစ်ခု ထားရှိသင့်ပါသလား။ ဤသို့ ထားရှိသင့်ပါက ထို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား အလွဲသုံးစားမပြုရန် မည်သို့ ကာကွယ်နိုင်ပါမည်နည်း။
- ၉။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ နယ်နိမိတ်များကို မည်သို့ သတ်မှတ်ကြမည်နည်း။ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင် အဖွဲ့များတွင် နယ်နိမိတ်ပြောင်းလဲမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပိုင်ခွင့် ရှိသင့်ပါသလား။ နယ်နိမိတ် ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ရာတွင် ပြည်သူများ၏ သဘောတူညီမှု လိုအပ်သည်ဟု ထင်ပါသလား။
- ၁၀။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ပြောင်းလဲနေသောလိုအပ်ချက်များနှင့် အရင်းအမြစ်များအတိုင်း အလိုက်သင့် အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲတုံ့ပြန်နိုင်ပြီး

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အထက်အစိုးရအလွှာများအပေါ် ဘဏ္ဍာရေးအရလွန်ကဲစွာ အမှီအခို ပြုရသည့်အခြေအနေမှ ကာကွယ်နိုင်ရန် မည်သို့ ပြုလုပ်ရပါမည်နည်း။

၁၁။ နိုင်ငံရေး ပါတီတို့၏ အခြေအနေမှာ အဘယ်နည်း။ ဒေသန္တရအစိုးရတွင် ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ရန် အဆိုပြုထားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို နိုင်ငံရေးပါတီများက မည်သို့ဖော်ဆောင်ပေးသနည်း။ ပါတီနိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲဖြစ်ခဲ့လျှင် ဤအဖွဲ့အစည်းများ ဆက်လက်လုပ်ငန်းလည်ပတ် နိုင်ပါမည်လော။

၈။ သာဝကများ

ဇယား (၈၀၁) ။ ။ ဒေသန္တရ အစိုးရနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

နိုင်ငံ	ဒေသန္တရ အစိုးရ ၏ ဖြစ်တည်မှု	ဒေသန္တရ အစိုးရ ၏ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ	ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု ဆိုင်ရာအစီအမံများ	ရွေးကောက်ပွဲ အစီအမံများ
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံ ၁၉၇၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၁၄ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။)	ဥပဒေပုဒ်မ ၅၁ (၁) (ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံ အဖွဲ့များကို သမ္မတနိုင်ငံ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ ဌာနတိုင်း၌ ဒေသန္တရ အစိုးရ အဖြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းရမည်။)	ဥပဒေပုဒ်မ ၅၉ (၂) ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ တာဝန်များမှာ - စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု ရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အများပြည်သူများ အတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးရေး တို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ကြိုတင်စီမံချက်များ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း - တို့ ဖြစ်သည်။	ဥပဒေပုဒ်မ ၆၀ ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များမှာ - ဒေသအတွက် အခွန်များ သတ်မှတ် ကောက်ခံခြင်း၊ ရသုံး ခန့်မှန်းခြေ ငွေစာရင်းပြင်ဆင်ခြင်း၊ ရန်ပုံငွေများ အား ထိန်းသိမ်းခြင်း - တို့ ဖြစ်သည်။	ဥပဒေပုဒ်မ ၅၉ (၁) ဒေသန္တရ အစိုးရများ သည် ဥပဒေအရ “ရွေးကောက်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်များ” ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အစုအဖွဲ့များ ဖြစ်သည်။
ဘရာဇီးနိုင်ငံ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ	အခန်း ၃ - နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းမှု ဥပဒေပုဒ်မ ၁၈ ဒေသန္တရ အစိုးရများသည် စီရင်စုများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ပေါင်းစည်းလုပ်ဆောင်မှုနှင့် ထပ်ဆင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုတို့အား ပြည်နယ် ဥပဒေအရ ထိန်းညှိထားခြင်းဖြစ်ပြီး	စီရင်စုများသည် ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်များ၊ ဖက်ဒရယ် ခရိုင်များနှင့် အတူ ပူးတွဲအာဏာများ ရှိသကဲ့သို့ (ဥပဒေပုဒ်မ ၂၃) ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အာဏာများလည်း ရှိသည်။ (ဥပဒေပုဒ်မ ၃၀) ဥပဒေပုဒ်မ ၂၃ သည် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ စိုက်ပျိုးရေး ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ယာဉ်	ဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၅ စီရင်စုများသည် ပြည်သူ့ရေးရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးသည့်အတွက် အခွန်များ၊ လုပ်ခများပေးချေရမည့် သတ်မှတ်ငွေများဖြင့် စည်းကြပ်နိုင်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၈ အောက်ပါအခွန်များကို စီရင်စုသို့ ခွဲဝေချထားသတ်မှတ်ပေးသည်။ ၎င်းငွေအားလုံး အပေါ်ကောက်ခံသော	ဥပဒေပုဒ်မ ၂၉ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ ရွေးကောက်ပွဲများ စီစဉ်ရာ တွင် အောက်ပါ အချက်တို့ ပါဝင်ရမည်ဖြစ် သည်။ စီရင်စု အုပ်ချုပ်ရေး မှူး၊ ဒုကောင်တီအုပ်ချုပ်ရေးမှူး နှင့် မြို့တော်ကောင်စီ ဝင် လူကြီးတို့ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့်

	<p>ပြည်သူတို့နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု အပေါ်တွင် မူတည်သည်။</p>	<p>အသွားအလာ အန္တရာယ် ကင်းမဲ့ အစရှိသော ပူးတွဲအာဏာများအား ဖော်ပြထားသည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၃၀ သည် ဥပဒေပြုရေး၊ ဒေသများ၏ ဖွဲ့စည်းမှု၊ အများပြည်သူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ မူကြိုနှင့် မူလတန်း ပညာရေး၊ နယ်မြေအတွင်း စနစ် တကျရှိစေရန် စည်းရုံး လှုပ်ရှားမှုနှင့် ဒေသန္တရ သမိုင်းဝင်နှင့်ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ဘိုးဘွားအမွေ အနစ်များကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း အစရှိ သည့်တို့ပါဝင်သော ကောင်တီများ၏အာဏာ များကိုဖော်ပြထားသည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၄ ဒေသန္တရ အစိုးရများ သို့မဟုတ် ကောင်တီများ သည် ပြည်သူတို့၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်၊ ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ပံ့ပိုးမှုတို့ ကိုကာကွယ်စောင့် ရှောက်ရန် ကောင်တီလုံခြုံရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်း နိုင်သည်။</p>	<p>ဖယ်ဒရယ် အခွန်၊ စီရင်စု အတွင်းရှိရပ်ကျေး ပိုင် ဆိုင်မှုအပေါ် ကောက်ခံ သော ဖယ်ဒရယ်အခွန်၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ စီရင်စုများ ၏ နယ်မြေအတွင်း မော် တော်ယာဉ်ပိုင်ဆိုင်မှုများ အပေါ် ကောက်ခံသော ပြည်နယ်အခွန်ငွေ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ စီရင်စုအတွင်း ရှိ လွတ်လပ်စွာတင်ပို့နိုင် သည့် ကုန်စည်နှင့် ဝန် ဆောင်မှုများနှင့် သယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံ အခွန်ငွေ၏ ၂၅ ရာခိုင် နှုန်းတို့ ဖြစ်သည်။</p>	<p>သက်တမ်းကာလမှာ ၄ နှစ်ဖြစ်သည်။ ဤရာထူးနေရာများ အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ များကို တစ်ပြိုင်နက် ကျင်းပရမည်ဖြစ်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိ ရမည်။</p>
<p>ချက် သမ္မတနိုင်ငံ ၁၉၉၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်)</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၈ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အစိုးရ၏ အာမခံချက်</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၉၉ ဒေသန္တရ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းတွင် မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပြည်နယ်များ ပါဝင် သည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၀ မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲ</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၄ ပြည်နယ်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်း ထားခြင်း မရှိသော ကိစ္စ ရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ကို မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး အစုအဖွဲ့ များအား သာမန်ဥပဒေဖြင့် အပ်နှင်းရမည်။ မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ များသည် အထွေထွေ</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၁ မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ များ ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အစိုးရ အစုအဖွဲ့ များ သည် အဖွဲ့အစည်းပိုင် ပစ္စည်းများရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာငွေဖြင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၀၂ မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ များ ပြည်သူ့ ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့များ ကို အကြွင်းမဲ့ တန်းတူ ညီမျှသော တိုက်ရိုက် မဲပေးခွင့်ဖြင့် လေးနှစ် တစ်ကြိမ် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ကြသည်။</p>

	ရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များမှာ ပြည်နယ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။	စည်းနှောင်မှုရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်း အမိန့်များကို ထုတ်ပြန်သည်။		
<p>ဒိုမီနပ်ကန် သမ္မတနိုင်ငံ</p> <p>၂၀၁၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂</p> <p>နိုင်ငံတော်အား ပြည်ထောင်စု နယ်မြေ၊ ပြည်နယ်များနှင့် စည်ပင်သာယာ နယ်နိမိတ်များ အဖြစ်ပိုင်းခြားထားသည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂</p> <p>မြို့တော်ဝန်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (အရည်အချင်းနှင့် စွမ်းရည်များ) ကို ဥပဒေအရ သတ်မှတ်သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၀</p> <p>မြို့ဝယ်ကောင်စီများသည် စည်ပင်သာယာရေးအခွန်များ ချမှတ်နိုင်သည်။ ဤသို့ ချမှတ်ရာတွင် စည်ပင်သာယာ နယ်နိမိတ်များ အကြား ကုန်သွယ်မှုနှင့် ပို့ကုန် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော် အခွန်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၊ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့် ထွေးရောယှက်တင် မဖြစ်စေရ။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၆</p> <p>မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များအား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် ပေါင်းစည်းမှုကို အလေးပေးသည့် အားလုံးပါဝင် ဆုံးဖြတ်သော ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်း ခိုင်မာအားကောင်းမှုနှင့် ဒေသန္တရ ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဝါဒများချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံသားများပါဝင်ရမည့် တာဝန်တို့အပေါ် မူတည်သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၂ (၃)</p> <p>နိုင်ငံသားများတွင် အခြေခံလူထုအား အကျိုးဆောင်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာအစပျိုး လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၁ (၂)</p> <p>မြို့တော်ဝန်များနှင့် မြို့တော်ကောင်စီဝန်များအား လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်တင် မြှောက်ရမည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၃</p> <p>လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ ပြုလုပ်ရာတွင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့် အတိုင်းအတာကို သော်လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒခံယူပွဲများကို သော်လည်းကောင်း မြို့တော်စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အစပျိုးဆောင်ရွက်မှုကို သော်လည်းကောင်း ဥပဒေဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သည်။</p>
<p>ဂါနာနိုင်ငံ</p> <p>၁၉၉၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်)</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၀</p> <p>အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့် အစိုးရနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၁</p> <p>ဂါနာနိုင်ငံအား ခရိုင်</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၁ (၃)</p> <p>ညီလာခံ ကျင်းပရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများရှိသော ခရိုင်လွှတ်တော်တွင် အမြင့်ဆုံး နိုင်ငံရေး လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၀</p> <p>ခရိုင် အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့ချုပ်၏ လစာကို ပါလီမန်မှ ဆုံးဖြတ်ပြီး ပေါင်းစည်းထားသော ရန်ပုံငွေမှ တစ်ဆင့် ပေးအပ်သည်။ သဘာပတိ အဖွဲ့ဝင်နှင့်</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀</p> <p>နှစ်ဦး သို့မဟုတ် နှစ်ဦးထက်ပိုသော ရွေးကောက်ပွဲဝင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ဆန်ခါတင်ရွေးချယ်ခံရ</p>

<p>များအဖြစ် ပိုင်းခြားထားပြီး အမြင့်ဆုံးလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ခရိုင်လွှတ်တော်တွင်ရှိသည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၅ ပြည်နယ် အသီးသီးတွင် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးကောင်စီအား ဖွဲ့စည်းထားမည်ဖြစ်ပြီး ထိုကောင်စီတွင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီး၊ သဘာပတိ အဖွဲ့ဝင်နှင့် ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးချုပ်၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ အရာရှိချုပ်နှစ်ဦး၊ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်ဝန်ကြီးဌာနများမှ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးများ ပါဝင်သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၅ ခရိုင်လွှတ်တော် များ၏ အလုပ်တာဝန်များမှာ ခရိုင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရင်းအမြစ်များအား စုစည်းအသုံးချနိုင်ရန် စီမံကိန်းများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ အခွန်၊ အကောက်ခွန်များ၊ အဖိုးအခများအား စည်းကြပ်ခြင်း နှင့် ကောက်ခံခြင်းတို့ဖြစ်သည်။</p>	<p>အခြားသော အဖွဲ့ဝင်များ၏ လုပ်ခလစာများကို ခရိုင်လွှတ်တော်မှ ဆုံးဖြတ်ပြီး လစာပေးအပ်ရာတွင်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်ပိုင် ဘဏ္ဍာငွေမှ ပေးအပ်သည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၅၂ ပါလီမန်သည် ခရိုင်လွှတ်တော် များ၏ ဘုံရန်ပုံငွေ ဟု အမည်ရသော ရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးရမည်။ ခရိုင်လွှတ်တော်များ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်နိုင်ငံတော်အခွန်ဘဏ္ဍာ စုစုပေါင်း၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်း ထက်မနည်းပေး အပ်ရမည်။ ဘုံရန်ပုံငွေအား မည်သို့ခွဲဝေ အသုံးပြုရမည်ကို ပါလီမန်မှ သတ်မှတ်ပေးထားသော ပုံသေစနစ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ရမည်။ ခရိုင်လွှတ်တော် ဘုံရန်ပုံငွေအား စီမံခန့်ခွဲသူ တစ်ယောက် ခန့်အပ်ထားရမည် ဖြစ်ပြီး ၎င်းက ဤ ဘုံရန်ပုံငွေအား အကျိုးရှိရှိ တရားမျှတစွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်စေရန် အသေအချာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရမည်။ ပြည်သူ့ အစည်းများနှင့် ပြည်နယ် သည် ခရိုင်လွှတ်တော်များ၏ ကိစ္စအဝဝအတွက် ထောက်ပံ့ငွေပေး အပ်နိုင်သည်။</p>	<p>သော အခါတွင် ဖဲအရေအတွက် အများဆုံး ရရှိသူကို ရွေးချယ် ခန့်အပ်သည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၅၁ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တွင် ပြည်သူ့ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဆန္ဒခံယူပွဲများ မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အလို့ငှာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြဋ္ဌာန်းရန် တာဝန်ရှိသည်။</p> <p>ဥပဒေပုဒ်မ ၂၄၆ ရာထူးသက်တမ်းများ ခရိုင်လွှတ်တော်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကို ၄ နှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပရမည်။ ခရိုင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးချုပ်၏ ရာထူးသက်တမ်းသည် လေးနှစ် ဖြစ်ပြီး အများဆုံး သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်သာ ထမ်းဆောင်ခွင့်ရှိသည်။</p> <p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၄၈ ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ တစ်သီးတစ်ခြား အဖြစ် ကိုယ်စားပြုရမည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်အား ဆန့်ကျင်၍ စည်းရုံးလှုံ့ ဆော်မှုများ မပြုလုပ်ရ။</p>
--	--	---	--

<p>အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ၁၉၅၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၅၉ တွင် ပြန်လည် အသက် သွင်းပြီး ၂၀၀၂ တွင် ပြန်လည် ပြင်ဆင်သည်။)</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၈ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်အား ပြည်နယ်များ၊ ရင်းခွင်ပိုင် အစိုးရ ဒေသများ (ကူဘ ပတာန်)နှင့် ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် အောက်တွင် ရှိသောမြို့တော်များ (ကိုတ) အဖြစ် ပိုင်းခြားထားသည်။</p>	<p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ (၂) အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်း များသည် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ပြည်နယ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နှင့် ပံ့ပိုးရေးတာဝန်အရ မိမိတို့၏ အာဏာကို ကျင့်သုံးရမည်။</p>	<p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ (၈) ပဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ် အာဏာပိုင်များအကြားရှိ ဘဏ္ဍာရေး၊ ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ နှင့် သဘာဝသယံဇာတ များနှင့် အခြားအရင်း အမြစ်များ အသုံးပြုမှု ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုအား တရား ဥပဒေအရ မျှတညီညွတ် စွာ စည်းမျဉ်းချမှတ် ရေးဆွဲ၍ ဆောင်ရွက် ရမည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၈ (၃ - ၄) ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေး မှူး၊ ရင်းခွင်ပိုင် အစိုးရ (ဘူပတ်တီ) နှင့် မြို့တော်ဝန်များ (ဝါပီကိုတ) နည်းတူ ပင် ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင် များကို ဒီမိုကရေစီ စနစ်အရ ရွေးကောက် တင်မြှောက်သည်။</p>
<p>ပိုလန်နိုင်ငံ ၁၉၉၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၅ ပြည်သူ့အာဏာ သည် ပဟိုအစိုးရ၏ အာဏာကို ဒေသ အစိုးရသို့ လွှဲပြောင်း ထားသော အာဏာ ဖြစ်ပြီး နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြား သတ်မှတ် ခြင်းကို ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေဖြင့် ချမှတ် သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆ ဒေသန္တရအစိုးရ သည် ပြည်သူ့ အာဏာကျင့်သုံးရာ တွင် ပူးပေါင်း ပါဝင်ရမည်။ ဒေသန္တရ အစိုးရ သည် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ အရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပေးထား သော ပြည်သူ့ အလုပ်တာဝန် အများစုအား ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင် အမည် နာမနှင့် ကိုယ်ပိုင် တာဝန်များအောက် တွင် ဆောင်ရွက် ရမည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၉၄ ဒေသန္တရအစိုးရသည် မိမိပိုင်နက်အတွင်း ကျင့်သုံးနိုင်သော ဥပဒေများ (အက်ဥပဒေ များ) ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်။ ယင်းသည် ဥပဒေ ရင်းမြစ်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၃ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေများမှ အခြား အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း များအတွက် အရန်သတ် မှတ်ထားခြင်း မရှိသော အလုပ်တာဝန်များမှာ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ပြည်သူ့ရေးရာ အလုပ် တာဝန်များ ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၅ ဒေသန္တရအစိုးရများတွင် အဖွဲ့ အစည်းပိုင်ပစ္စည်း များဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များရှိသည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၇ ဒေသန္တရအစိုးရသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်တာဝန် များ ဆောင်ရွက်ရန် ပြည်သူ့ရန်ပုံငွေများ သာမက နိုင်ငံတော် ဘဏ္ဍာမှ အမတ်တော်ငွေ များနှင့် ထောက်ပံ့ကြေး များကိုလည်း ရရှိသည်။ စည်ပင်သာယာ အခွန် ဘဏ္ဍာဝင်ငွေများသည် စည်ပင်သာယာ ကိစ္စရပ် များနှင့်သာ သက်ဆိုင် သည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၈ ဒေသန္တရအစိုးရသည် အခွန်များနှင့် အခကြေး ငွေများကို ဥပဒေ (ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ) မှ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ချမှတ် ကောက်ခံနိုင် သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၉ ရွေးကောက်ပွဲများကို အကြွင်းမဲ့ပြုလုပ်ရ မည်။ တိုက်ရိုက် ရွေး ကောက်တင်မြှောက် ခြင်း ဖြစ်ရမည်။ တန်းတူညီမျှ ဖြစ်ရမည်။ လျှို့ဝှက် မဲပေး စနစ်ဖြင့် ပြုလုပ်ရမည်။ ဆန္ဒခံယူပွဲများကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်း ရမည်။ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၇၀ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့ အစည်းအား ဖြုတ်ချ ခြင်းကဲ့သို့ လူ့ အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရေးကိစ္စများ အတွက် ဆန္ဒခံယူပွဲ များအား ခွင့်ပြုထား သည်။ ဆန္ဒခံယူပွဲများကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းရမည်။</p>

<p>စပိန်နိုင်ငံ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၁၁ တွင် ပြင်ဆင်သည်။)</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၇ နိုင်ငံပိုင်နက်ကို ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အောက်တွင် ရှိသော မြို့တော် များ၊ ပြည်နယ်များ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ အဖြစ် ပိုင်းခြားထားသည်။</p>	<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသော အာဏာများ။ ။ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသအဆင့်တွင် ထုတ်ပြန်ထားသော ဥပဒေများ အပေါ်တွင် မူတည်သည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၂ ဒေသန္တရအစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင် အခွန်ဝင်ငွေများမှ လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများမှ ပေးဆောင်သော နိုင်ငံတော် အခွန်များမှလည်းကောင်း နိုင်ငံတော် အခွန်ခွဲဝေခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း ရရှိသောဝင်ငွေများဖြင့် လည်ပတ်နိုင်မည်။</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၄၀ မြို့ငယ်ကောင်စီများ ရှိ အစိုးရနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များကို မြို့တော်ဝန်များ၊ ကောင်စီဝင်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကောင်စီဝင်များကို အကြွင်းမဲ့ တန်းတူ ညီမျှရှိ လွတ်လပ်စွာ တိုက်ရိုက်ပေးရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားသည်။ မြို့တော်ဝန်များကို ကောင်စီဝင်များ သို့မဟုတ် ဒေသခံများမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပတ်သက်သော အခြား ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဥပဒေနှင့် အညီ ချမှတ်ရမည်။</p>
<p>တူနီးရှားနိုင်ငံ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ</p>	<p>ဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၀ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အောက်တွင် ရှိသော မြို့တော် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၊ ခရိုင်များနှင့် ပြည်နယ်များ ပါဝင်သည်။ အခြား ဒေသန္တရ အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားများ ဖွဲ့စည်းခြင်း အတွက် ဥပဒေဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သည်။</p>	<p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၄ ဒေသန္တရအစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင်အာဏာများ၊ ဗဟိုအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းဖြင့် မှူဝေကျင့်သုံးသည့် အာဏာများနှင့် ဗဟိုအစိုးရမှ ခွဲဝေအပ်နှင်းထားသော အာဏာများ ရှိသည်။ လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဥပဒေသများအရ ပူးတွဲ၍ အပ်နှင်းထားသည့် အာဏာများကို ခွဲဝေကြသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ ကိုယ်ပိုင်အာဏာ များသည် ထိန်းကျောင်းရန် အပ်နှင်းထားသော အာဏာများ ဖြစ်သည်။</p>	<p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၅ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ကို ဥပဒေဖြင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသန္တရ အစိုးရ၌ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အရင်းအမြစ်များနှင့် အမျိုးကျသတ်မှတ်ချက်အရ ဗဟိုအစိုးရမှ ပိုမိုထားသော အရင်းအမြစ် နှစ်မျိုးစလုံး ပိုင်ဆိုင်သည်။ ဗဟိုအစိုးရမှ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းခြင်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များနှင့်အတူ</p>	<p>ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၃ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်အောက်တွင် ရှိသော မြို့တော် ကောင်စီများ၊ (လွတ်လပ်မှုတူ၍ တိုက်ရိုက်လျှို့ဝှက် ဖွဲ့စည်းပြီး ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိသော) ပြည်နယ်ကောင်စီများနှင့် (ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှု စနစ် အောက်တွင်ရှိသော မြို့တော်ကောင်စီများနှင့် ပြည်နယ်ကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်များမှ ရွေးချယ်ထားသော) ခရိုင် ကောင်စီများ အကြား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဖြင့် ခွဲခြား</p>

			<p>ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်ရမည်။</p>	<p>သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၉ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များနှင့် မြေယာအသုံးပြုရေး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံသားများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အာမခံရမည်။</p>
--	--	--	-------------------------------	---

ကိုးကားချက်များ

စာတမ်းထဲတွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရှာဖွေရန်
 ဤစာစဉ်တွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာသားများအား မည်သည့် ရင်းမြစ်မှ ကောက်ယူသည်ဟု ဖော်ပြထားခဲ့လျှင် Constitute Project ၏ Website ဖြစ်သည့် <https://www.constituteproject.org/> မှ ကောက်နှုတ်ဖော်ပြထားသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။

Ayittey, G. B. N., *Indigenous African Institutions* (New York: Transnational Publishers, 1991) “ဒေသခံ အာဖရိကန် အဖွဲ့အစည်းများ”

Barber, B. R., *If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities* (New Haven, CT: Yale University Press, 2013) “အကယ်၍ မြို့တော်ဝန်များ ကမ္ဘာကိုအုပ်စိုးခဲ့သော်- နိုင်ငံရေးစနစ်ကောင်းစွာမလည်ပတ်သည့် နိုင်ငံများ၊ တိုးတက်လာသော မြို့တော်များ”

Bort, E., McAlpine, R. and Morgan, G., *The Silent Crisis: Failure and Revival in Local Democracy in Scotland* (Glasgow: The Reid Foundation, 2012) “အသံတိတ် အရေးအခင်း - စကော့တလန်နိုင်ငံတွင် ဒေသခံဒီမိုကရေစီစနစ်ရှိ ရှုံးနိမ့်မှုနှင့် ပြန်လည် သက်ဝင်နိုးကြားလာခြင်း”

Commonwealth Local Government Forum (CLGF), *Time for Local Democracy: The Aberdeen Agenda: Commonwealth Principles on Good Practice for Local Democracy and Good Governance* (CLGF, 2005) “ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီ ခေတ်- အဘားဒင်း လုပ်ငန်းစဉ် - ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ကောင်းမွန်သောကျင့်သုံးမှုစနစ်များ ပေါ်ရှိ ဓနသဟာယ အခြေခံသဘောတရားများ”

Commonwealth Secretariat, *Commonwealth Local Government Handbook 2013/14* (London: Commonwealth Secretariat, 2013) “ဓနသဟာယ ဒေသန္တရအစိုးရ လမ်းညွှန်”

Council of Europe, *European Charter of Local Self-Government*, 15 October 1985, ETS 122. “ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေ”

Dhillon, K., *Mayors Making a Difference* (London: New Local Government Network, 2006) “ပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် မြို့တော်ဝန်များ”

Enlace Naccional, *Lambayeque: Comuneros de Kañaris inician paro indefinido contra proyecto minero* [Lambayeque: Communards of Kañaris begin indefinite strike against mining project], 22 January 2013, <<http://enlacenacional.com/2013/01/22/>

lambayeque-comuneros-de-kanaris-inicianparo-indefinido-contra-proyecto-minero/>, accessed 28 July 2017

Fjeldstad, O.-H. and Heggstad, K., *Local Government Revenue Mobilisation in Anglophone Africa* (Brighton: Institute of Development Studies, 2012) “အင်္ဂလိပ်စကား ပြော အာဖရိကနယ်မြေတွင် ဒေသန္တရအစိုးရ အခွန်ဘဏ္ဍာ စည်းကြပ်ခြင်း”

Hatchard, J., Ndulo, M. and Slinn, P., *Comparative Constitutionalism and Good Governance in the Commonwealth: An Eastern and Southern African Perspective* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004) “နှိုင်းယှဉ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဝါဒ နှင့် နေသဟာယတွင် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေး - အရှေ့ နှင့် တောင်အာဖရိကန် ရှုထောင့်”

Hope, K. R. and Somolekae, G., *Public Administration and Policy in Botswana* (Kenwyn, South Africa: Juta & Co Ltd, 1998) “ဘောစဝါနာတွင် ပြည်သူ့ရေးရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် မူဝါဒ”

International IDEA, *Democracy at the Local Level: The International Idea Handbook on Participation, Representation, Conflict Management and Governance* (Stockholm: International IDEA, 2001), <<http://www.idea.int/publications/catalogue/democracy-local-level>>, accessed 28 July 2017. “ဒေသန္တရအဆင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ ပဋိပက္ခ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ဆိုင်ရာ International IDEA လမ်းညွှန်စာအုပ်”

—, *State of Local Democracy Assessment Framework* (Stockholm, International IDEA 2013), <<http://www.idea.int/publications/catalogue/state-localdemocracy-assessment-framework>>, accessed 28 July 2017. “ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီအခြေအနေကို အကဲဖြတ် သုံးသပ်သည့် မူဘောင်”

McMann, K., ‘The Problem of Subnational Unevenness in Democracy’, Paper prepared for International IDEA workshop, ‘Local democracy today and tomorrow: Learning from global knowledge and practices’, Stockholm, November 2014. “ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ပြည်နယ်များအကြားရှိ မညီမျှခြင်းပြဿနာ”

Mitchell, C., *Decentralization and Party Politics in the Dominican Republic* (Palgrave Pivot, 2013). “ဗဟိုအစိုးရ၏ အာဏာကို ဒေသန္တရအစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် ဒိုမီနစ်ကန် ရီပတ်ဘလစ်ရှိ နိုင်ငံရေး ပါတီများ”

Sintomer, Y., Herzberg, C. and Röcke, A., 'Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges', *International Journal of Urban and Regional Research*, 32/1 (2008), pp. 164-78. "ဥရောပတွင် အားလုံးပါဝင်သော ဘဏ္ဍာရေး - ဖြစ်နိုင်ခြေများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ"

Tessmann, J. and Kirchner, I., 'The participation of citizens in German local government', *City Mayors*, 21 September 2011, <[http:// www.citymayors.com/government/german-local-government.html](http://www.citymayors.com/government/german-local-government.html)>, accessed 2 July 2015 "ဂျာမန် ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့ အစည်းတွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်ပေါင်းစည်းခြင်း"

UN-Habitat, 'Global Campaign on Urban Governance: Progress Report of the Executive Director', UN Doc HS/UF/1/13, *Dialogues/I/Paper 7*, January 2002 "မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှု - အမှုဆောင် ဒါရိုက်တာ၏ တိုးတက်မှုအခြေအနေ အစီရင်ခံစာ"

United Cities and Local Governments (UCLG), *Decentralization and local democracy in the world* (Barcelona: UCLG and World Bank, 2008) "နိုင်ငံတကာတွင် ဗဟိုအစိုးရအာဏာကို ဒေသအစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်များ"

United Nations General Assembly, 'We the peoples: civil society, the United Nations and global governance: Report of the Panel of Eminent Persons on United Nations-Civil Society Relations', UN Doc A/58/817, 11 June 2004 "ကျွန်ုပ်တို့ ပြည်သူများ - အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု - အထင်ကရပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာ- ကုလသမဂ္ဂ- အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း"

နောက်ဆက်တွဲ

စာရေးသူအကြောင်း

Elliot Bulmer သည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း အစီအစဉ်မှ အကြီးတန်း အစီအစဉ်အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သည်။ University of Glasgow မှ ပါရဂူဘွဲ့ရ တစ်ဦးဖြစ်ပြီး University of Edinburgh မှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ ရရှိထားသည်။ စာရေးသူသည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း စာစဉ်၏ အယ်ဒီတာ တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းပုံစံ၊ အင်စတီကျူးရှင်း ဒီဇိုင်းပုံစံတို့ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ သောဘာသာရပ်ကို အထူးပြုလေ့လာသည်။ ထို့အပြင် စာရေးသူသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များတွင် နည်းပညာ အထောက်အပံ့နှင့် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး တို့အား ကမ်းလှမ်းချိတ်ဆက်ပေးသူဖြစ်ပြီး ယခုလက်ရှိတွင် အာဖရိကနက်ဆွတ်၊ မြန်မာ၊ တူဇာလူနှင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံရှိ စီမံကိန်းများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် အစိုးရချင်း ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း ရေရှည် တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီရရှိရေးအတွက် ပံ့ပိုးကူညီသည်။ International IDEA သည် အသိပညာ များ၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် ပံ့ပိုးကူညီခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

<http://www.idea.int>

MyConstitution အစီအစဉ်အကြောင်း

International IDEA ၏ MyConstitution Programme သည် လုပ်ဖော်ဆောင်ဖက် သက်ဆိုင်သူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အသိပညာများကို မြှင့်တင် ပေးခြင်းဖြင့် အလုံးစုံခြုံငုံ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ အများပါဝင်မှုရှိသော၊ ပြည်တွင်းဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဤစာစဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍

International IDEA မှ ထုတ်ဝေလျက်ရှိသော “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း” စာတမ်းတိုင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများ၏ လက်တွေ့ကျကျ ကြုံတွေ့ရသော ရွေးချယ်မှုများအပေါ်တွင် အကြောင်းအရာအလိုက် စနစ်တကျခွဲခြားတင်ပြခြင်းဖြင့် ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို လွယ်ကူရှင်းလင်းသော နည်းလမ်းများဖြင့် ရှင်းပြနိုင်ရန် ရှေးရှုသည်။

- ၁။ အခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ အခြေခံ သဘောတရားများနှင့် အယူအဆများ။ *
  - ၂။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်း (သို့) Bicameralism*
  - ၃။ တိုက်ရိုက် ဒီမိုကရေစီ စနစ်။ *
  - ၄။ တရားရေးဆိုင်ရာ ရာထူးရွေးချယ် ခန့်အပ်မှုများ။ *
  - ၅။ တရားရေးဆိုင်ရာ ရာထူးများ၏ တည်မြဲပိုင်ခွင့်၊ ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ အထူးကင်းလွတ်ခွင့်များနှင့် တာဝန်ခံမှု။ *
  - ၆။ ပါလီမန်စနစ်သုံး ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများရှိ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ မကျင့်သုံးသော သမ္မတများ။ *
  - ၇။ ပါလီမန်စနစ်သုံးဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများရှိဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့်အာဏာကန့်သတ်ထားသော ဧကရာဇ်များ။
  - ၈။ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံအကြား ဆက်စပ်မှု။
  - ၉။ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ။
  - ၁၀။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ။
  - ၁၁။ ကန့်သတ်ချက် (ဥပဒေ) အပိုဒ်ငယ်များ။
  - ၁၂။ ဖက်ဒရယ် စနစ်။ *
  - ၁၃။ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ်။ *
  - ၁၄။ သမ္မတ လက်ဝယ်ရှိ ဝီတိုအာဏာများ။
  - ၁၅။ သမ္မတ လက်ဝယ်ရှိ ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ။
  - ၁၆။ ပါလီမန် ဖျက်သိမ်းခြင်း။
  - ၁၇။ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ဖယ်ရှားရေး ယန္တရားများ။
  - ၁၈။ အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ။ *
  - ၁၉။ ထိန်းညှိခြင်းနှင့် ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲခြင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (စတုတ္ထမဏ္ဍိုင် အင်စတီကျူးရှင်းများ)။*
- *မြန်မာ ဘာသာဖြင့် ရရှိနိုင်သည်။

ဤ စာတမ်း များကို ကျွန်ုပ်တို့၏ အောက်ပါ ဝဘ်ဆိုဒ် <<http://www.idea.int/publications>> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအဆင့် ပြင်ဆင်ထားသောစာတမ်းများကို ဤ ဝဘ်ဆိုဒ် <<http://constitutionnet.org/primers>> တွင်လည်း ရယူနိုင်ပါသည်။

ယခု စာတမ်းအား ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ခြင်းကို နော်ဝေးနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊
ဖင်လန်နိုင်ငံ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံနှင့် လူဇင်ဘာ့ခ်နိုင်ငံ အစိုးရတို့မှ ထောက်ပံ့ကူညီသည်။

Norwegian Embassy

GRAND DUCHY OF
LUXEMBOURG

Ministry for Foreign
Affairs of Finland

Sweden
Sverige

International IDEA မှ ထုတ်ဝေလျက်ရှိသော “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း” စာတမ်းများကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ကောင်းမွန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ရေးသားထုတ်ဝေသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၊ လွှတ်တော်ဥပဒေပြုသူများ၊ နိုင်ငံသားများအတွက် အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေမည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ၊ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အထူးကျွမ်းကျင်သူများ မဟုတ်သော သာမန် စာဖတ်သူများအတွက် အကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်များအလိုက် မိတ်ဆက်စာအနေဖြင့် လည်းရေးသားထားသည်။ ထို့အတူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးနယ်ပယ်၌ ဗဟုသုတ၊ အတွေ့အကြုံရှိပြီးသူတို့ ပြန်လည်နီးနှော ဖတ်ရှုနိုင်ရန်အတွက်လည်း အသုံးဝင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများ၏ လက်တွေ့ကျကျ ကြုံတွေ့ရသော ရွေးချယ်မှုများအပေါ်တွင် အကြောင်းအရာအလိုက် စနစ်တကျ ခွဲခြားတင်ပြခြင်းဖြင့် ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို လွယ်ကူရှင်းလင်းသော နည်းလမ်းများဖြင့် ရှင်းပြနိုင်ရန် ရှေးရှုသည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်
SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

International IDEA

မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး
၆၈(ဘီ)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊
ရန်ကင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ။
ဖုန်းနံပါတ် - +၉၅ ၉ ၂၆၃ ၁၂၈၁၀၄
အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int
my.constitution@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN : 978-91-7671-294-8 (print)
ISBN : 978-91-7671-295-5 (pdf)